

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra dějin a didaktiky dějepisu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studenti všech fakult, spojte se aneb zapojení Pedagogické fakulty
Univerzity Karlovy do studentské revoluce
Unite, students of all faculties, or involvement of Faculty of Education of
Charles University in the student revolution

Kristýna Cingrová

Vedoucí práce: PhDr. Petr Koura, Ph.D.
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: Dějepis – Základy společenských věd se zaměřením na vzdělávání

2020

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Studenti všech fakult, spojte se aneb zapojení Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy do studentské revoluce vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 23.7.2020

.....

podpis

Na tomto místě bych chtěla poděkovat především panu doktoru Petru Kourovi za ochotnu a vedení této práce. Dále bych ráda poděkovala Archivu Univerzity Karlovy, jmenovitě paní doktorce Blance Zilynské a paní Aleně Homolkové za jejich pomoc a poskytnutí materiálů. Velké díky patří také Michalu Semínovi a Ondřeji Štindlovi za jejich čas a poskytnutí rozhovorů, díky kterým jsem snáze pochopila atmosféru doby a podstatu studentského hnutí.

ABSTAKT

Bakalářská práce se zabývá zapojením studentů Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy do studentské revoluce. Důraz je kladen na aktivity studentů během zlomového roku 1989, jako například pořádání studentských fór, snahy o zavedení studentské samosprávy či vydávání časopisů. Důležitou součástí tvoří popis kárných opatření, které mohli studenti očekávat za protirežimní odpor. Část práce je věnovaná také okupační stávce na Pedagogické fakultě UK po 17. listopadu 1989 a následným reformám na fakultě během sametové revoluce a vzniku akademického fóra. Cílem práce je popsat činnosti posluchačů Pedagogické fakulty UK na konci 80. let a vymezit jejich význam v rámci širšího studentského hnutí. Při zpracování práce byla využita metoda orální historie formou rozhovorů s přímými účastníky. Další nedílnou součástí tvoří analýza dobových dokumentů uložených převážně v Archivu Univerzity Karlovy. Některé události jsou doplněny i zprávami z dobového tisku, či situačními zprávami Ministerstva vnitra dostupnými z Archivu bezpečnostních složek. Bakalářská práce je rozšířena o obrazovou přílohu, sestavenou především z dobových fotografií a jiným zajímavých dokumentů.

KLÍČOVÁ SLOVA

Sametová revoluce, komunismus, protikomunistický odboj, studenti, studentská stávka, Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with the involvement of students of the Faculty of Education of Charles University in the student revolution. Student activities during the breaking year 1989, such as organizing student forums, establishing student self - government or publishing journals, are emphasized in this thesis. The thesis aims to describe student activities of the Faculty of Education in the late '80s and to define their importance within a student movement. Significant parts of the bachelor thesis are both description of disciplinary arrangements that students could expect for anti-regime resistance, as well as occupation strike at the Faculty of Education after November 17, 1989, and its subsequent reforms at the Faculty during the Velvet Revolution and establishing of the Academic Forum. The method of oral history in the form of interviews was applied while processing the thesis. The integral part is an analysis of period documents stored in the Archives of Charles University. Some of here described events are completed by reports from the periodical press or situation reports of the Ministry of the Interior available from the Security Forces Archive. The bachelor's thesis is expanded by a pictorial appendix, composed mainly of period photographs and other interesting documents.

KEYWORDS

The Velvet Revolution, communism, anti-communist resistance, students, student riot, Faculty of Education, Charles University

Obsah

Úvod	6
1 Studenti jako sociální skupina	10
1.1 Cesta za novou inteligencí	13
1.2 Generace 17. listopadu.....	15
2 K historii Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy	18
3 Zlomový rok 1989	20
3.1 Symbol jménem Jan Palach	21
3.1.1 Kárná opatření na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy.....	23
3.2 Studentské časopisy jako forma rezistence.....	25
3.2.1 Nezávislí.....	27
3.3 Studentské fórum PedF UK	28
3.4 Další aktivity studentů Pedagogické fakulty během roku 1989.....	29
3.4.1 Historie se opakuje aneb znovu kárné řízení	34
4 Studenti všech fakult, spojte se!	36
4.1 Kdo, když ne my, kdy, když ne teď!.....	38
5 Studentská stávka	41
5.1 Stávkový výbor PedF.....	41
5.2 Akademické fórum PedF UK.....	46
6 Nové začátky Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy	47
Závěr.....	50
Seznam pramenů a literatury	51
Seznam příloh	55
Přílohy	58

Úvod

Při zmínce o pádu komunistického režimu v Československu se pravděpodobně většině lidí vybaví pojem „sametová revoluce“. Otázkou zůstává, do jaké míry tento pojem správně vystihuje události konce roku 1989. Byla to vůbec revoluce? Nebyl to spíše „velký převrat“, jak uvádí název knihy historika Jana Měchýře¹? Názory odborníků se v této otázce do jisté míry rozcházejí². Sociologická encyklopedie připouští dvě možné základní definice revoluce. Jedna z nich uvádí, že se jedná o „*dlouhodobější proces strukturní přeměny společnosti*“³, což listopad 1989 zajisté splňuje. Označení „sametová“ značí, že při revoluci nebylo použito žádné násilí. To je však základem druhé definice revoluce⁴. A bylo to nakonec, tak sametové a něžné, jak z onoho slavného slovního spojení vyplývá? Otazníků ohledně listopadových a prosincových událostí z roku 1989 zůstává stále mnoho, a i po třiceti letech dokáže rozvířit vášnivou diskuzi. Existuje však ještě jedno ustálené slovní spojení, a to „studentská revoluce“. Byli to právě studenti, kteří v sametové revoluci sehráli jistou neodmyslitelnou roli a odstartovali dlouhodobý proces politických a společenských změn. Bylo by do značné míry naivní domývat se, že Československou socialistickou republiku dovedli k demokratickému zřízení právě oni. To jim však neodpírá určité zásluhy, nasazení, výdrž a fakt, že z jejich tehdejšího pohledu to opravdu autentická revoluce byla.

Název *Studenti všech fakult, spojte se* vznikl na základě jednoho z plakátů při manifestaci 17. listopadu 1989. Vyzývá ke spolupráci všech studentů napříč různými fakultami. Jedná se o parafrázi jednoho z nejpoužívanějších komunistických hesel *Proletáři všech zemí, spojte se*. V dějinách studentského hnutí se často opakuje motiv Univerzity Karlovy. Dva nejznámější aktéři Jan Opletal a Jan Palach byli také studenty této nejstarší české univerzity. Zároveň pojímá největší počet studentů z českých vysokých škol⁵ a je tedy zřejmé, že i ve studentské revoluci roku 1989 museli její posluchači sehrát velkou roli.

¹ MĚCHÝŘ, Jan. *Velký převrat či snad revoluce sametová?: několik informací, poznámek a komentářů o naší takřcečené něžné revoluci a jejích osudech : 1989-1992*. Praha: Progetto, 1999.

² KRAPFL, James. *Revoluce s lidskou tváří: politika, kultura a společenství v Československu v letech 1989-1992*. Přeložila Andrea PATRASOVÁ. Praha: Rybka Publishers, 2016, s. 29.

³ KREJČÍ, Jaroslav, 2018. Revoluce. In: *Sociologická encyklopedie* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2017 [cit. 2020-06-20]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Revoluce>

⁴ Tamtéž.

⁵ MŠMT: *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. MŠMT ©2013-2020 [cit. 2020-07-15]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/data-o-studentech-poprve-zapsanych-a-absolventech-vysokych>

V publikacích na toto téma se nejvíce mluví o studentech z Filosofické fakulty Univerzity Karlovy, případně tehdejší Fakulty žurnalistiky. Pedagogické fakultě nikdy nebyla věnována větší pozornost. Cílem této práce je zachytit aktivity studentů Pedagogické fakulty nejen v době sametové revoluce, ale také během celého revolučního roku 1989. Jednotlivé aktivity jsou zasazeny do širšího kontextu studentského hnutí s ohledem na politickou a společenskou situaci v zemi. Pozornost je věnována Palachovu týdnu, studentským publikačním činnostem, manifestaci 17. listopadu, studentské stávce a dalším událostem, do kterých se studenti Pedagogické fakulty aktivně zapojili.

Sametové revoluce se stala středem zájmu mnoha historiků i širší veřejnosti. Kromě již zmíněné knihy Jana Měchýře je třeba uvést rozsáhlé a velice kvalitní dílo Jiřího Suka *Labyrintem revoluce*⁶, které se letos dočkalo již třetího vydání. Atraktivnost tématu dokazuje i skutečnost, že přesáhlo hranice naší republiky. Americký historik James Krapfl vydal v roce 2016 knihu s názvem *Revoluce s lidskou tváří*⁷. Mezi další zajímavé publikace spíše dokumentačního rázu zachycující pád komunistického režimu u nás patří *Chronologie zániku komunistického režimu v Československu 1985-1990*⁸ či *Deset pražských dnů (17. 27. listopadu 1989)*⁹. Obecně opozičním proudům ve společnosti se věnuje historik Petr Blažek. Je spoluautorem několika edičních prací jako například *Dominový efekt*¹⁰ či *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968-1989*¹¹.

I o studentském hnutí již bylo publikováno poměrně velké množství děl. Tomu v šedesátých letech dvacátého století se věnoval Jaroslav Pažout v knize *Mocným navzdory*¹². Za největšího odborníka na dějiny studentstva v době komunistického režimu lze považovat Milana Otáhalu. V roce 2003 vydal knihu s názvem *Studenti a komunistická*

⁶ SUK, Jiří. *Labyrintem revoluce: aktéři, zápletky a křížovatky jedné politické krize (od listopadu 1989 do června 1990)*. Vydání třetí. Praha: Prostor, 2020.

⁷ KRAPFL, James. *Revoluce s lidskou tváří: politika, kultura a společensví v Československu v letech 1989-1992*. Přeložila Andrea PATRASOVÁ. V Praze: Rybka Publishers, 2016.

⁸ OTÁHAL, Milan a Zdeněk SLÁDEK, ed. *Deset pražských dnů: (17.-27. listopad 1989): dokumentace*. Praha: Academia, 1990.

⁹ SUK, Jiří, František KOUDELKA a Jaroslav CUHRA. *Chronologie zániku komunistického režimu v Československu 1985-1990*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny, 1999.

¹⁰ BLAŽEK, Petr a Jaroslav PAŽOUT, ed. *Dominový efekt: opoziční hnutí v zemích střední Evropy a pád komunistických režimů v roce 1989*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd ČR, 2013.

¹¹ BLAŽEK, Petr, ed. *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968-1989*. Praha: Dokořán, 2005.

¹² PAŽOUT, Jaroslav. *Mocným navzdory: studentské hnutí v šedesátých letech 20. století*. Praha: Prostor, 2008.

*moc v českých zemích 1968-1989*¹³, ve které hojně čerpal z předchozího díla *Sto studentských revolucí*¹⁴. Na této obsáhlé knize spolupracoval s Miroslavem Vaňkem a jedná se převážně o sto rozhovorů se studenty napříč celou republikou. Za zmínku také stojí práce *Filozofové dělají revoluci*¹⁵ od Josefa Petráně, na které spolupracoval s manželkou Lydií Petráňovou. Kniha popisuje historii Filozofické fakulty Univerzity Karlovy během komunistické totality.

Za prameny osobní povahy ke studentskému hnutí v osmdesátých letech lze pokládat studentské deníky. Mezi dva nejznámější patří deníky Martina Mejstříka¹⁶ a Moniky Pajerové¹⁷. Za pozornost stojí také kolektivní dílo přímých účastníků *Studenti psali revoluci*¹⁸. Při příležitosti 650. výročí od založení Univerzity Karlovy bylo vydáno čtyřsvazkové dílo *Dějiny Univerzity Karlovy*. Zdroj informací k této práci představuje čtvrtý díl zachycující léta 1918-1990¹⁹. Jedna z kapitol je věnována i Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy. Jedná se však spíše o obecnější informace. Doposud jedinou odbornou prací zachycující události na Pedagogické fakultě v době sametové revoluce je diplomová práce Miloše Doležala z roku 1990 s názvem *Kronika listopadových událostí 1989 na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy*²⁰. Jedná se o popis studentské stávký z pohledu přímého účastníka. Práce však není digitalizována a dostupná je pouze v Archivu Knihovny PedF UK.

S ohledem na dosavadní nezpracování hlavního tématu práce je převážná většina informací čerpána z původních dokumentů uložených v Archivu Univerzity Karlovy. Využity jsou dva fondy, *Sbírka dokumentů 1989-90* a *Sbírka materiálů k 17. XI. 1989*. První fond je sice uspořádán, avšak ne odborným pracovníkem archivu. Druhý fond doposud nebyl

¹³ OTÁHAL, Milan. *Studenti a komunistická moc v českých zemích 1968-1989*. Praha: Dokořán, 2003.

¹⁴ OTÁHAL, Milan a Miroslav VANĚK. *Sto studentských revolucí: studenti v období pádu komunismu – životopisná vyprávění*. Praha: Lidové noviny, 1999.

¹⁵ PETRÁŇ, Josef a Lydia PETRÁŇOVÁ. *Filozofové dělají revoluci: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy během komunistického experimentu (1948-1968-1989)*. Praha: Karolinum, 2015.

¹⁶ MEJSTŘÍK, Martin. *Deník: řekněte jim, že sametová...* Druhé vydání, první v nakladatelství Galén. Praha: Galén, 2019.

¹⁷ PAJEROVÁ, Monika. *Vezměte s sebou květinu!: deníky a vzpomínky z let 1980-1990*. Praha: Prostor, 2014.

¹⁸ BENDA, Marek, Martin BENDA, Martin KLÍMA, Pavel DOBROVSKÝ, Monika PAJEROVÁ, Šimon PÁNEK a Roman KŘÍŽ. *Studenti psali revoluci*. Praha: Univerzum, 1990.

¹⁹ BEČVÁŘ, Jindřich a Jan HAVRÁNEK, POUSTA, Zdeněk, ed. *Dějiny Univerzity Karlovy. IV, 1918-1990*. Praha: Karolinum, 1998.

²⁰ Archiv Knihovny PedF UK. Diplomová práce Miloše Doležala: *Kronika listopadových událostí 1989 na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy*, 1990.

nijak tříděn a je zachován v podobě, ve které byl v podstatě předán stávkovým výborem. Další důležité dokumenty poskytl pro účely psaní bakalářské práce Michal Semín ze svého soukromého archivu. Autorka práce realizovala také dva rozhovory s tehdejšími studenty Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy. K tomu byla využita metoda orální historie. Teorie, etické zásady a praktické informace k vedení rozhovoru byly čerpány z práce Miroslava Vaňka *Orální historie ve výzkumu soudobých dějin*²¹ a druhého díla stejného autora ve spolupráci s Pavlem Mückem *Třetí strana trojúhelníku*²².

²¹ VANĚK, Miroslav. *Orální historie ve výzkumu soudobých dějin*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2004.

²² VANĚK, Miroslav a Pavel MÜCKE. *Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie*. 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Karolinum, 2015.

1 Studenti jako sociální skupina

Jak jsme se již v minulosti mnohokrát přesvědčili, dějiny nejsou utvářeny pouze politickými elitami, které stát řídí z vyšších pozic, ale především různými sociálními vrstvami napříč společností. Poněkud specifickou, avšak nezanedbatelnou skupinu představují studenti²³. Dle Sociologické encyklopedie lze studenta v širším slova smyslu definovat jako účastníka jakéhokoliv vzdělávacího procesu. V užším pojetí se jedná pouze o osoby vzdělávající se na středních či vysokých školách²⁴. Tuto skupinu pojí zejména charakter činnosti a věková podobnost. Její specifické postavení ve společnosti pramení z potencionálního postavení, tedy náležitosti k vrstvě inteligence. Vysokoškolští studenti bývají považováni jako její podskupina. Vyznačují se názorovou vyhraněností a inklinují k radikálnějším společenským změnám, respektive k jejich iniciování²⁵. To se v našich moderních dějinách již několikrát prokázalo.

Studenti vstupují významněji do dějin v dobách krize a nepokojů. To se výrazněji projevilo již v roce 1848. Revoluční dění v Habsburské monarchii vyústilo v pražské červnové povstání²⁶. Do tohoto povstání se zapojili radikálně demokraticky smýšlející studenti pražských vysokých škol, tedy Univerzity Karlovy a pražské techniky. Lze je považovat za jednu z hybných sil ozbrojeného povstání. Toto povstání bylo však po pěti dnech potlačeno rakouskou armádou v čele s generálem Alfredem Windischgrätzem²⁷. Výraznou osobností pražských červnových událostí se stal Josef Václav Frič, studentský vůdce a protirakouský aktivista, pozdější novinář a spisovatel. V revolučním roce 1848 působil jako mluvčí studentského spolku Slávie a spoluorganizoval Studentské legie, které bojovali na barikádách. Neúspěch pražského červnového povstání ho neodradil a zúčastnil se revoluce v Uhrách i ve Vídni. V roce 1851 byl však zatčen a odsouzen za tzv. májové spiknutí k osmnácti letům vězení. Po třech letech byl omilostněn, ale

²³ OTÁHAL, Milan. *Studenti a komunistická moc v českých zemích 1968-1989*. Praha: Dokořán, 2003, s. 7.

²⁴ V některých zemích může být pojem používán pouze pro posluchače vysokých škol.

²⁵ ČERMÁK, Vladimír, 2017. Student. In: *Sociologická encyklopedie* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2017 [cit. 2020-06-20]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Student>

²⁶ Neboli svatodušní bouře.

²⁷ Oficiální počet obětí je stanoven na čtyřicet tři a dalších šedesát tři zraněných.

zanedlouho se za protirakouskou činnost opět do vězení vrátil. Znovu propuštěn byl s podmínkou emigrace²⁸.

Ke konci devatenáctého století do politického dění opět zasahují studenti. Společnost se začala radikalizovat s požadavky na všeobecné volební právo a národní práva Čechů. Zvedla se vlna veřejných protestů, které byly záhy potlačeny. Toto období je spojeno s tzv. pokrokovým hnutím, které požadovalo jistou emancipaci. Nešlo přímo o studentské hnutí jako takové, avšak studenti se prokázali jako významná hybná síla. Události vyvrcholily politickým procesem s údajným „tajným protistátním spolkem“ Omladina. Tento proces byl založen na nepřesvědčivých důkazech a vyvrcholil odsouzením šedesáti osmi osob k několikaletým trestům odnětí svobody²⁹. Mezi odsouzenými byli i Ladislav Danko, Jaroslav Lešner a Alois Tuček, v soudním spisu vedeni jako studenti. V době procesu jim bylo mezi šestnácti a devatenácti lety³⁰. Ne vždy se však studenti zapsali do historie v pozitivním světle. V listopadu 1934 vyvrcholil boj o insignie Univerzity Karlovy, které byly do té doby v držení Německé univerzity. Nový rektor Karel Domin se zasadil o vydání insignií do rukou české univerzity, což zbudilo nelibost Němců. Dne 21. listopadu 1934 byl vydán výnos o předání univerzitních insignií. O několik dní později došlo k pouličním bouřím, především mezi studenty, které přerostly i v antisemitské výpady. Sto osmdesát osob bylo zraněno a byl nutný zásah policie. Jedná se o nejagresivnější vystoupení mládeže v třicátých letech dvacátého století³¹.

Pro veřejnost již známější a do jisté míry pro studentské hnutí přelomový se stal rok 1939, který se dočkal mezinárodního přesahu. Dne 28. října toho roku, na den výročí vzniku Československé republiky došlo v Praze k dramatickým událostem. Část české veřejnosti otevřeně vystoupila proti nacistické okupaci. Během násilného potlačování demonstrace byl zastřelen pekařský dělník Václav Sedláček a smrtelně zraněn Jan Opletal, student medicíny Karlovy Univerzity, který na následky zranění téměř o dva týdny později zemřel. Dne

²⁸ VANĚK, Miroslav. *Sto studentských revolucí: studenti v období pádu komunismu – životopisná vyprávění*. Vydání druhé, rozšířené. Praha: Karolinum, 2019, s. 37-38.

²⁹ Mezi odsouzené patřil také Alois Rašín či Stanislav Kostka Neumann.

³⁰ VANĚK, Miroslav. *Sto studentských revolucí: studenti v období pádu komunismu – životopisná vyprávění*. Vydání druhé, rozšířené. Praha: Karolinum, 2019, s. 39-40.

³¹ HAVRÁNEK, Jan. Univerzita Karlova, rozmach a perzekuce 1918-1945. In: *Dějiny Univerzity Karlovy. IV, 1918-1990*. Praha: Karolinum, 1998, s. 41-47.

15. listopadu se konal jeho pohřeb, který se změnil v masovou protinacistickou demonstraci. To si samozřejmě vyžádalo tvrdou odplatu. V noci ze 16. na 17. listopadu provedly nacistické bezpečnostní složky zátah na vysokoškolských kolejích. Z nařízení Adolfa Hitlera bylo popraveno devět osob³² a dvanáct set vysokoškolských studentů bylo deportováno do koncentračního tábora. Došlo také k „dočasnému“ uzavření českých vysokých škol na území protektorátu. Tento stav však přetrval v podstatě až do konce války a ke znovuotevření došlo až v roce 1945. Vysokoškolští studenti se tak náhle stali jednou z nejpostiženějších skupin české společnosti a v podstatě přestali jako zvláštní sociální skupina existovat³³.

Jak jsem již zmínila, tato událost vyvolala mezinárodní ohlas. Díky iniciativě bývalých českých studentů žijících v exilu byl 17. listopad dva roky od nacistického zásahu, tedy v roce 1941 prohlášen Mezinárodním dnem studentstva³⁴. Z koncentračních táborů byla většina studentů v roce 1942 či začátkem roku 1943 propuštěna. Někteří se však svobody nikdy nedočkali, neboť v táboře zemřeli³⁵. Další osudy bývalých českých studentů se různí. Dají se však rozdělit do dvou skupin. První skupina zůstala po čas druhé světové války na našem území. Zde můžeme jmenovat Kuneše Sonntaga, který si prošel několika koncentračními tábory a po propuštění pracoval v protektorátu. Druhou skupinu tvořili ti, kdo odešli do zahraničí, kde se povětšinou připojili k československému exilovému odboji. Mezi ně patřili například Leopold Rozbořil, Josef Sommr či Ladislav Sitenský. K znovuotevření českých vysokých škol došlo až po osvobození Československa a nárůst studentů byl obrovský. Zároveň však došlo ke zrušení německých vysokých škol spojených s poválečným odsunem německého obyvatelstva³⁶.

Studenti v žádném případě nepředstavují politicky jednotnou skupinu. To se projevilo i v roce 1948. Tak jako většina obyvatelstva, i studenti se rozdělili do dvou hlavních názorových směrů. Část se přiklonila ke komunistické straně a část podporovala

³² Josef Adamec, Jan Černý, Marek Frauwirth, Jaroslav Klíma, Bedřich Koula, Josef Matoušek, František Skorkovský, Václav Šaffránek a Jan Weinert.

³³ VANĚK, Miroslav. *Sto studentských revolucí: studenti v období pádu komunismu – životopisná vyprávění*. Vydání druhé, rozšířené. Praha: Karolinum, 2019, s. 41.

³⁴ Jedná se o jediný den mezinárodního významu, který má český původ.

³⁵ LEIKERT, Jozef. *Uloupené mládí: utrpení studentů z akce 17. listopad 1939 v koncentračním táboře Sachsenhausen*. Přeložila Miroslava POLÁKOVÁ. Praha: Academia, 2019, s. 14-15.

³⁶ VANĚK, Miroslav. *Sto studentských revolucí: studenti v období pádu komunismu – životopisná vyprávění*. Vydání druhé, rozšířené. Praha: Karolinum, 2019, s. 41-44.

demokratické síly³⁷. Tato druhá skupina projevila svůj nesouhlas v únorových dnech. Dne 23. února se v Obecním domě sešli studentští představitelé národněsocialistické strany. Po skončení schůze se konal průvod směrem na Pražský hrad za prezidentem Edvardem Benešem, který se během cesty několikanásobně rozrostl. Vyčerpaný Beneš přijal pět zástupců, kteří mu vyjádřili podporu a sympatie. Ujistili ho, že jsou ochotni postavit se komunistům na odpor. Přijetí studentské delegace v pozdních večerních hodinách značí určitou naději, kterou do mládeže prezident vkládal. O den později bylo uveřejněno *Provolání Ústředního svazu čs. studentstva*, ve kterém vyzývali občany, aby se postavili proti pokusům o ohrožení svobody a demokracie. Následně bylo zatčeno několik studentských vůdců. To vyvolalo asi dvoutisícovou studentskou demonstraci před budovou KSČ. Průvody na podporu Klementa Gottwalda však byly mnohem mohutnější³⁸.

1.1 Cesta za novou inteligencí

S příchodem komunistické moci nastaly, pro totalitní režimy naprosto signifikantní, čistky. Komunisté je využívali k upevnování své moci a nemohly se jim tak vyhnout ani vysoké školy, kterým věnovali obzvláště velkou pozornost. Docházelo zde totiž k výchově nové inteligence, ve které potřebovali nalézt oporu. Tyto čistky nepostihly jen vysoké školy, ale i školy střední a nejednalo se pouze o pedagogický sbor, nýbrž i o studentstvo³⁹. Celkově bylo vyloučeno přes 24 % studentů Univerzity Karlovy, což činilo 3604 osob. Nejvíce zasaženou se stala Právnická a Filosofická fakulta UK⁴⁰. Komunistická strana usoudila, že je třeba změnit „třídní složení“ posluchačů vysokých škol a zřídila přípravné kurzy pro dělníky. Absolventi těchto kurzů poté studovali i na Pedagogické fakultě UK. Ani tato opatření však nedokázala studentské hnutí zlikvidovat⁴¹.

Další vlna odporu se zvedla v roce 1956. Krize otřásla celým komunistickým systémem, a i když se v Československu neprojevila tak silně jako v jiných státech východního bloku⁴², jisté napětí bylo cítit. Studentské hnutí o sobě dalo vědět především

³⁷ OTÁHAL, Milan. *Studenti a komunistická moc v českých zemích 1968-1989*. Praha: Dokořán, 2003, s. 11.

³⁸ POUSTA, Zdeněk. *Univerzita Karlova v letech 1947-1953*. In: *Dějiny Univerzity Karlovy. IV, 1918-1990*. Praha: Karolinum, 1998, s. 274-275.

³⁹ OTÁHAL, Milan. *Studenti a komunistická moc v českých zemích 1968-1989*. Praha: Dokořán, 2003, s. 11.

⁴⁰ POUSTA, Zdeněk. *Univerzita Karlova v letech 1947-1953*. In: *Dějiny Univerzity Karlovy. IV, 1918-1990*. Praha: Karolinum, 1998, s. 296.

⁴¹ OTÁHAL, Milan. *Studenti a komunistická moc v českých zemích 1968-1989*. Praha: Dokořán, 2003, s. 12.

⁴² Například v Polsku a Maďarsku.

v době obnovení tradice majálesů. Jednalo se o první veřejné vystoupení od únorových dnů roku 1948. V tehdejšímu Parku kultury a oddechu Julia Fučíka⁴³ se shromáždilo okolo 100 000 osob. KSČ situaci bedlivě sledovala, ale nikdo nebyl potrestán⁴⁴. Šedesátá léta se nesla v duchu reform. Jedním z impulsů byla hospodářská krize v letech 1961-1964. Následující rok došlo k ekonomické reformě, která však měla dopad na celou společnost. Veliký rozkvět zaznamenala především kultura, která také značně ovlivňovala mládež⁴⁵.

Aktivně se studentské hnutí opět začalo formovat kolem roku 1962. Začaly se utvářet různé studentské kluby a fakulní časopisy. U vysokoškoláků se postupně začala projevovat snaha o nezávislost, která byla opět veřejně projevována především v době majálesů. K tomu nejvýznamnějšímu došlo v roce 1965, avšak o dva roky později byl majálesový průvod zakázán. Ještě téhož roku na konci října však došlo k dalšímu projevu nespokojenosti, když na strahovských vysokoškolských kolejích došlo k opětovnému výpadku proudu. Rozbouřený dav asi 1500 studentů se vydal se svíčkami do ulic, avšak na Malostranském náměstí byl zastaven a rozeznán příslušníky Veřejné bezpečnosti. Demontrace byla tvrdě potlačena a několik studentů zatčeno. Tato událost vyvolala ohlas nejen doma, ale i v zahraničí⁴⁶. Ve vzduchu už bylo pomalu cítit pražské jaro.

Rok 1968 se stal přelomovým nejenom pro československou společnost, ale také pro studentské hnutí, které se dostalo do popředí v obhajobě obrodného procesu. O to víc je zasáhly srpnové události spojené s vpádem vojsk Varšavské smlouvy na území Československa. Byli to především mladí lidé, kdo vyšel demonstrovat do ulic proti okupaci a mnoho studentů bylo zatčeno. Ve dnech 18. až 21. listopadu byla vyhlášena okupační stávka a studenti zformulovali svých deset požadavků⁴⁷. Stávky se zúčastnily téměř všechny české a slovenské vysoké školy a byla podpořena i širokou veřejností. Přesto se stávka stala neúspěšnou, neboť se nepovedlo prosadit „studentské desatero“. To vyvolalo jisté zklamání a beznaděj⁴⁸. Tyto pocity převládly i u studenta Filosofické fakulty Univerzity Karlovy Jana

⁴³ Dnešní Výstaviště ve Stromovce.

⁴⁴ OTÁHAL, Milan. *Studenti a komunistická moc v českých zemích 1968-1989*. Praha: Dokořán, 2003, s. 13.

⁴⁵ PAŽOUT, Jaroslav. *Mocným navzdory: studentské hnutí v šedesátých letech 20. století*. Praha: Prostor, 2008, s. 74-75.

⁴⁶ Tamtéž, s. 81-101.

⁴⁷ Tyto události značně připomínají pozdější rok 1989.

⁴⁸ PAŽOUT, Jaroslav. *Mocným navzdory: studentské hnutí v šedesátých letech 20. století*. Praha: Prostor, 2008, s. 119-129.

Palacha, který se na protest 16. ledna 1969 před budovou Národního muzea na Václavském náměstí upálil. Následkem těžkých popálenin o tři dny později zemřel. Jeho čin napodobil 25. února student střední průmyslové školy Jan Zajíc⁴⁹.

1.2 Generace 17. listopadu

V době normalizace začalo studentské hnutí stagnovat. Poslední větší odpor nastal při prvním výročí srpnové okupace. Všechny tyto výše zmíněné milníky studentského hnutí však napomohly k zformování generace 17. listopadu, která dala do pohybu události vedoucí k pádu komunistického režimu v Československu. Tato generace vyrůstala již v „reálném socialismu“ a měla být náležitě prokomunisticky vychována⁵⁰. Prvním místem, kde dochází k tvarování osobností je však rodina⁵¹. I když jednotliví studenti pocházeli z různého rodinného zázemí a z odlišných sociálních vrstev, tak povětšinou jejich rodiče nesympatizovali s komunistickým režimem. Zároveň jen málo z nich patřilo k přímým odpůrcům režimu, tedy k disentu⁵². I přesto, že v rodinném kruhu panovala jistá svoboda slova, dospělí se museli mít částečně na pozoru, neboť se obávali neúmyslného prořknutí dětí na veřejnosti⁵³.

Dalším vlivným prostředím byla samozřejmě škola. Určitou roli sehrály i školy základní, i když si povětšinou žáci neuvědomovali míru jejich političnosti⁵⁴. I sem však komunistická ideologie zasahovala, a to obzvláště svědomitě, neboť se žáci nacházeli v ideálním věku pro snadné ovlivňování. Rozhodující vliv na kladné či záporné vzpomínky měli především učitelé. V pedagogických sborech se nacházeli jak zapálení komunisté, tak tiší odpůrci režimu, výjimečně se našli i tací, co své názory prezentovali veřejně. Tak tomu bylo i na školách středních, které již více formovaly mladou generaci⁵⁵. Studenti se větší měrou zajímali o společenské dění a začínali kriticky uvažovat. Pomalu docházeli

⁴⁹ PETRÁŇ, Josef a Lydia PETRÁŇOVÁ. *Filozofové dělají revoluci: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy během komunistického experimentu (1948-1968-1989)*. Praha: Karolinum, 2015, s. 425-428.

⁵⁰ OTÁHAL, Milan. *Studenti a komunistická moc v českých zemích 1968-1989*. Praha: Dokořán, 2003, s. 45-57.

⁵¹ HAVLÍK, Radomír a Jaroslav KOŤA. *Sociologie výchovy a školy*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2011, 52.

⁵² Výjimkou je například Marek Benda, jakožto jeden z hlavních osobností studentské revoluce. Jeho otec Václav Benda byl protikomunistický disident a působil v Chartě 77.

⁵³ OTÁHAL, Milan. *Studenti a komunistická moc v českých zemích 1968-1989*. Praha: Dokořán, 2003, s. 57.

⁵⁴ VANĚK, Miroslav. *Sto studentských revolucí: studenti v období pádu komunismu – životopisná vyprávění*. Vydání druhé, rozšířené. Praha: Karolinum, 2019, s. 106.

⁵⁵ OTÁHAL, Milan. *Studenti a komunistická moc v českých zemích 1968-1989*. Praha: Dokořán, 2003, s. 58.

k vytváření vlastních názorů a postojů. Na řadu přicházely i první konfrontace s režimem. Občasné problémy nastávaly při přijetí na střední školy. Tyto komplikace zažívaly především děti disidentů⁵⁶.

Dalším místem, které do jisté míry ovlivnilo generaci 17. listopadu byl Socialistický svaz mládeže. Jednalo se o důležitý nástroj komunistické strany, skrze který ovlivňovala mladé lidi. Děti do něj měly plynule přecházet z pionýrské organizace. Cílem byla výchova disciplinovaných občanů, loajálních k vládnoucímu režimu. Tato představa byla spíše nedosažitelným snem a většina členů nevyvíjela žádnou aktivitu navíc. Studenti považovali svou účast pouze jako formální. Členství v SSM i přesto vzbuzovalo debaty a rozbroje mezi studenty. To se ukázalo například právě při organizování vzpomínkové akce 17. listopadu 1989. Pro některé se však SSM stalo platformou, pod kterou mohli legálně vydávat studentské fakultní časopisy⁵⁷ a jejich obsah rozhodně nebyl vždy prorežimní. Většina studentů nepřikládala svému členství větší váhu a brali to jako samozřejmost. Další důvody, proč do SSM vystoupit nebo z něj naopak nevystupovat, byly zkrátka pragmatické. Členství v Socialistickém svazu mládeže totiž představovalo nepsaný předpoklad pro vstup na vysokou školu⁵⁸.

V roce 1985 došlo ke změně ve vedení Sovětského svazu. Generálním tajemníkem ÚV KSSS se stal Michail Gorbačov. V této době nastupovala část výše zmíněné generace na vysoké školy. Politická situace se do značné míry proměnila a satelitní země pro Sovětský svaz již nesehrávaly tak důležitou roli. Politika Československé socialistické republiky se stávala více vnitřní záležitostí a lidé přestávali mít strach projevit veřejně svůj názor⁵⁹. To však neměnilo nic na tom, že dostat se na vysokou školu nebylo jednoduché. Obrovskou roli sehrála politická příslušnost rodiny uchazeče⁶⁰. Přijetí však nepředstavovalo žádnou záruku a vyloučení nebylo nic zas tak neobvyklého. Studium na vysokých školách však zformovalo studentské hnutí zcela zásadně. Navzájem se zde seznámili mladí lidé podobného smýšlení

⁵⁶ VANĚK, Miroslav. *Sto studentských revolucí: studenti v období pádu komunismu – životopisná vyprávění*. Vydání druhé, rozšířené. Praha: Karolinum, 2019, s. 118.

⁵⁷ Například jeden z nejznámějších studentských časopisů *Kavárna A.F.F.A* byl vydáván pod hlavičkou SSM.

⁵⁸ VANĚK, Miroslav. *Sto studentských revolucí: studenti v období pádu komunismu – životopisná vyprávění*. Vydání druhé, rozšířené. Praha: Karolinum, 2019, s. 128-129.

⁵⁹ OTÁHAL, Milan. *Studenti a komunistická moc v českých zemích 1968-1989*. Praha: Dokořán, 2003, s. 59.

⁶⁰ Například Ondřej Štindl z těchto důvodů nemohl o některých školách ani uvažovat, nakonec se po dvou odvoláních dostal na Pedagogickou fakultu UK.

a zjistili, že v tom nejsou sami⁶¹. Častá negativní hodnocení, co se atmosféry či odbornosti týče přicházela především od studentů škol pedagogického zaměření. Neexistovala zde možnost diskuse a vedení škol bylo většinou silně komunistické⁶². Tím se plynule dostáváme k hlavnímu tématu této práce, tedy k Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy.

⁶¹ PAJEROVÁ, Monika. *Vezměte s sebou květinu!: deníky a vzpomínky z let 1980-1990*. Praha: Prostor, 2014, 87-89.

⁶² VANĚK, Miroslav. *Sto studentských revolucí: studenti v období pádu komunismu – životopisná vyprávění*. Vydání druhé, rozšířené. Praha: Karolinum, 2019, s. 155.

2 K historii Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy

Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy vznikla krátce po druhé světové válce v roce 1946. Jednalo se o vyvrcholení dlouhodobého snažení. Zřizování fakulty však zasáhlo aktuální politické dění. Komunistická strana Československa využila této příležitosti a zasadila tento čin do svého politického programu. První poválečný ministr školství Zdeněk Nejedlý, ač formálně jako nestraník plně hájil zájmy této strany, což se na nově vzniklé fakultě značně projevilo. Slavnostní otevření, při kterém byl přítomen i prezident Edvard Beneš, proběhlo 15. listopadu. Výuka započala o šest dní později a v prvním semestru bylo zapsáno 654 posluchačů. Fakulta měla za cíl vzdělávat učitele mateřských, obecných a měšťanských škol. Délka studia se lišila dle zaměření. Zdeněk Nejedlý se stal prvním voleným děkanem, avšak jen do roku 1948, kdy byl znovu jmenován ministrem školství a děkanskou funkcí pověřil Otakara Chlupa⁶³.

Již od počátku měla Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy svá specifika. S únorovým převratem se však plánování studia změnilo ve striktní přikazování. Z výuky vymizela možnost samostatného myšlení, stala se unifikovanou napříč pedagogickými fakultami a vše podléhalo kontrole. Tato změna probíhala pod názvem tzv. reformovaného studia. I přes nedostatečný počet absolventů učitelství probíhaly na fakultě masové prověrky, a to při přijímacím řízení i během studia. Někteří studenti dokonce odcházeli dobrovolně. V prvních letech neměla fakulta dostatečné zázemí. To se změnilo v létě roku 1948, kdy proběhlo stěhování do budovy dívčího reálného gymnázia Elišky Krásnohorské v Ulici Magdalény Rettigové. Zde sídlí Pedagogická fakulta do dnes. V roce 1953 byla Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy přeměněna ve vyšší pedagogickou školu, která stála mimo samotnou univerzitu. K další reformě došlo ke konci padesátých let, kdy byly dosavadní vysoké pedagogické školy zrušeny a nahradily je školy se stejným názvem, avšak budované mimo Prahu. Pedagogická fakulta v Praze byla znovu obnovena v roce 1964 spojením pedagogických institutů v Praze a Brandýse. Na konci šedesátých let, stejně tak jako celou zemi, postihla fakultu „konsolidace a normalizace“, spojená s další vlnou čistek⁶⁴.

⁶³ ZILYNSKÁ, Blanka. Pedagogická fakulta. In: *Dějiny Univerzity Karlovy. IV, 1918-1990*. Praha: Karolinum, 1998, s. 511-516.

⁶⁴ Tamtéž, s. 519-529.

Nový vysokoškolský zákon byl přijat v roce 1980. Fakulta pedagogiky se v osmdesátých letech rozšiřovala o nové katedry, oddělení a kabinety, čímž vzrostl i počet pracovníků. Narůstal také počet studentů, který během těchto let překročoval dvoutisícovou hranici⁶⁵. Ve školním roce 1988/1989 navštěvovalo fakultu celkově dokonce 3323 posluchačů⁶⁶. V roce 1986 se stal děkanem Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy Miloslav Sýkora, který vydržel ve funkci až do revoluce⁶⁷. Jednalo se o zapáleného komunistu, který se vyznačoval až policejním vedením fakulty⁶⁸ a vytvářením atmosféry strachu. V pedagogickém sboru se však našly i světlé výjimky. Někteří učitelé umožňovali při výuce i vcelku otevřenou diskusi, kterou neventilovali nikam dál⁶⁹. Komunistický režim se obzvláště u budoucích učitelů snažil usměrňovat jejich smýšlení. Přehnaná snaha se však mnohdy nevyplácí a od studentů nakonec přišla i náležitá reakce. Koncem osmdesátých let se studentské hnutí začalo opět mobilizovat a na řadu přišly různé, mnohdy nelegální aktivity. Do nich se zapojili samozřejmě také studenti Pedagogické fakulty UK a stali se tak součástí událostí, které vedly k pádu komunistického režimu u nás. Tento proces politických změn nazýváme sametovou revolucí.

⁶⁵ Tamtéž, s. 530-531.

⁶⁶ BEČVÁŘ, Jindřich a Jan HAVRÁNEK, POUŠTA, Zdeněk, ed. *Dějiny Univerzity Karlovy. IV, 1918-1990*. Praha: Karolinum, 1998, s. 630.

⁶⁷ Tamtéž, s. 582-585.

⁶⁸ Během svého působení například zakázal studentům nošení křížku na krku.

⁶⁹ Rozhovor s Ondřejem ŠTINDLEM (1966). Vedla Kristýna Cingrová, Praha 8.7.2020.

3 Zlomový rok 1989

K závěrečnému roku osmdesátých let vedla dlouhá a trnitá cesta, kterou ovlivnila spousta událostí. Jako jeden z milníků lze považovat vznik Charty 77 v reakci na nedodržování lidských práv ke kterým se ČSSR zavázala podpisem dohody v Helsinkách. Postupně začaly vznikat další nezávislé iniciativy. Jak jsem již zmínila v první kapitole, situaci u nás značně ovlivnila sovětská „přestavba“⁷⁰, která dala lidem naději. K veřejnému projevu nespokojenosti došlo po delší době 21. srpna 1988 u příležitosti kulatého výročí sovětské okupace. Do organizace byli zapojeni i někteří studenti v rámci spolupráce s disentem⁷¹. Dne 28. října toho roku se konala další demonstrace na Václavském náměstí, která byla tvrdě potlačena vodními děly, psy a obušky⁷². Další významné datum přichází 17. listopadu. Opět důležité výročí a Mezinárodní den studentstva. I před tímto dnem si studenti pohrávali s myšlenkou, jestli není vhodná chvíle na další manifestaci⁷³. Nakonec 17. listopad proběhl v poklidu a jako den D se zapsal do historie až o rok později.

Rok 1989 započal jako obvykle novoročním projevem prezidenta Československé socialistické republiky. Gustav Husák v něm zhodnotil práci KSČ v uplynulém roce spojenou s procesem přestavby. Zazněly známé fráze o pracujícím lidu, došlo k oslavování „Vítězného“ února, či k opěvování Sovětského svazu. Jistou změnu však lze pozorovat v naznačení možné spolupráce s celou Evropou, nejen se socialistickými státy. I když je projev stále nesen v duchu komunistické propagandy a agitace, zaznívá v něm nepochybně i nutnost určité změny. Dvakrát je dokonce zmíněno v mezinárodním kontextu slovo dialog⁷⁴. V té chvíli však představitelé Komunistické strany Československa pravděpodobně ještě netušili, jak velkou roli v nově přicházejícím roce právě zmíněný dialog sehraje.

⁷⁰ PETRÁŇ, Josef a Lydia PETRÁŇOVÁ. *Filozofové dělají revoluci: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy během komunistického experimentu (1948-1968-1989)*. Praha: Karolinum, 2015, 601.

⁷¹ Tamtéž, s. 643.

⁷² PAJEROVÁ, Monika. *Vezměte s sebou květinu!: deníky a vzpomínky z let 1980-1990*. Praha: Prostor, 2014, 180.

⁷³ MEJSTŘÍK, Martin. *Deník: řekněte jim, že sametová...* Druhé vydání, první v nakladatelství Galén. Praha: Galén, 2019, 207.

⁷⁴ 1989: *Gustáv Husák*. In: iRozhlas.cz [online]. © 1997–2016 Český rozhlas [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: <https://interaktivni.rozhlas.cz/prezidentske-projevy/#1989-husak>

3.1 Symbol jménem Jan Palach

Události roku 1989 se daly do pohybu hned v jeho počátku. Dne 2. ledna pět nezávislých iniciativ⁷⁵ oznámilo, že 15. ledna proběhne na Václavském náměstí u sochy sv. Václava krátká vzpomínka na Jana Palacha při příležitosti 20. výročí od jeho smrti. Zároveň zvali občany na celonárodní pouť na hřbitov do Všetat, která se měla uskutečnit 21. ledna. Čtyři dny po tomto prohlášení byly tyto akce z rozhodnutí Obvodního národního výboru zakázány⁷⁶. Státní orgány očekávaly v souvislosti s tímto výročí vzednutí protirežimních nálad, a proto z rozkazu ministra vnitra Československé socialistické republiky Františka Kincla byla 13. ledna vyhlášena mimořádná bezpečnostní opatření 4. stupně k zajištění klidu a veřejného pořádku. Tento stav měl skončit až 25. ledna. Do Prahy bylo na nejobávanější dny⁷⁷ povoláno 1 300 příslušníků Lidových milicí, kteří získali stejná práva a povinnosti jako Sbor národní bezpečnosti. Mezi nařízeními bylo například zavedení preventivních opatření proti „závadové mládeži“, ochrana skladů se zbraněmi či zabezpečení připravenosti pořádkových jednotek Veřejné bezpečnosti⁷⁸.

Sice se i přes zavedená opatření demonstracím zabránit nepodařilo, za to způsob jejich potlačování byl brutální. Velkou část zúčastněných tvořili vysokoškolští studenti.⁷⁹ V neděli 15. ledna ve 13 hodin policejní jednotky obklopily Václavské náměstí a na řadu přišli vodní děla, psi, obušky a antony na odvoz zadržených⁸⁰. *Rudé právo* v pondělním vydání zveřejnilo zprávu o nedělních událostech, kdy se „...několik skupin protistátních živlů pokusilo o provokaci dlouhodobě připravovanou západními diverzními centry...“. Tento čin byl popsán jako snaha o zneužití výročí „...nesmyslné sebevraždy studenta J. Palacha k vyvolání protisocialistických emocí a narušení pořádku...“. V článku je také

⁷⁵ České děti, Charta 77, Mírový klub Johna Lennona, Nezávislé mírové sdružení a Společenství přátel USA.

⁷⁶ VLADISLAV, Jan a Vilém PREČAN. *Horký leden 1989 v Československu: mimořádná publikace k znovuobnovení časopisu Reportér*. Praha: Novinář, 1990, s. 19-20.

⁷⁷ 14. až 15. ledna a 21. až 22. ledna.

⁷⁸ ABS, Rozkaz ministra vnitra ČSSR č. 2 „Vyhlášení mimořádných bezpečnostních opatření“ z 13. 1. 1989. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/uvod/listopad-1989/ministerstvo-vnitra/rozkazy-ministra-vnitra-z-roku-1989/#>

⁷⁹ OTÁHAL, Milan. *Studenti a komunistická moc v českých zemích 1968-1989*. Praha: Dokořán, 2003, s. 111.

⁸⁰ MEJSTRÍK, Martin. *Deník: řekněte jim, že sametová...* Druhé vydání, první v nakladatelství Galén. Praha: Galén, 2019, 219.

uvedeno, že se na udržení klidu podílely Lidové milice na žádost pracovních kolektivů⁸¹. To byla dle výše zmíněného rozkazu ministra vnitra samozřejmě lež.

Další dny Palachova týdne⁸² probíhaly v podobném duchu – zátarasy, vodní děla, obušky, obrněné vozy. Při manifestacích bylo postupně zatčeno mnoho občanů. Hned 15. ledna byl zatčen i student DAMU Martin Mejstřík, který byl však ještě toho večera propuštěn⁸³. Další den byl zatčen spolu s dalšími Václav Havel. O situaci v Praze a brutálních zásazích informoval světový tisk. Podrobnosti o demonstracích vysílala také *Svobodná Evropa*. Při další spontánní manifestaci 18. ledna policie nezasáhla. Začalo to vypadat, že se situace pomalu uklidňuje. Toto světýlko naděje však pohaslo hned následující den. Na Václavském náměstí se shromáždilo okolo pěti tisíc lidí a brutalita ozbrojených složek ještě předčila předchozí dny⁸⁴. Mezi lidmi se šířil strach a panika. To, že se v davu nacházely i děti nikoho se zasahujících jednotek nezastavilo⁸⁵. Dne 20. ledna vydalo *Rudé Právo* článek s názvem *Republiku si rozvracet nedáme*, v němž ideologicky shrnuje události posledních dní. Několik vět je věnováno i mladým lidem, kteří dle deníku slepě opakují hesla jako svoboda a demokracie, a přitom o nich mají jen „abstraktní a naivní představy“⁸⁶.

Jak na tyto události zareagovali samotní studenti? K projevům nesouhlasu je značně popostrčilo prohlášení ÚV SSM, které zveřejnila *Mladá fronta* 20. ledna. Ústřední výbor v něm odsoudil účastníky demonstrací, kteří narušují pořádek v zemi. Zároveň bylo opět zmíněno, že mladí lidé jsou pouze zneužíváni provokatéry, jelikož nemají dostatek životních zkušeností a neorientují se v historických souvislostech. Dále je vyjádřen souhlas se zásahem pořádkových jednotek⁸⁷. Na to zareagovali posluchači AMU⁸⁸ a fakultní organizace vlastním prohlášením, ve kterém se se distancovali od stanoviska vedení SSM. K projevům

⁸¹ Zpráva ČTK. *Rudé právo*. 69(13), 1. Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1989/1/16>

⁸² Tímto názvem se lednové občanské nepokoje zapsaly do dějin.

⁸³ MEJSTRÍK, Martin. *Deník: řekněte jim, že sametová...* Druhé vydání, první v nakladatelství Galén. Praha: Galén, 2019, 219.

⁸⁴ VLADISLAV, Jan a Vilém PREČAN. *Horký leden 1989 v Československu: mimořádná publikace k znovuobnovení časopisu Reportér*. Praha: Novinář, 1990, s. 25-29.

⁸⁵ PAJEROVÁ, Monika. *Vezměte s sebou květinu!: deníky a vzpomínky z let 1980-1990*. Praha: Prostor, 2014, 187-188.

⁸⁶ *Republiky si rozvrátit nedáme*. *Rudé právo*. 69(17), 1. Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1989/1/20>

⁸⁷ MEJSTRÍK, Martin. *Deník: řekněte jim, že sametová...* Druhé vydání, první v nakladatelství Galén. Praha: Galén, 2019, 223-224.

⁸⁸ Akademie múzických umění v Praze.

nesouhlasu se přidaly postupně i další vysoké školy a přístup, který k Palachovu týdnu ústřední výbor svazu zaujmul značně oslabil celkový vliv SSM na vysokoškolské studenty⁸⁹.

3.1.1 Kárná opatření na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy

Zajímavé je, jak na tyto události oficiálně reagovala Pedagogická fakulta UK. Dne 16. ledna zveřejnil pražský deník *Večerní Praha* „otevřený dopis“ 313 studentů, učitelů a dalších pracovníků Pedagogické fakulty primátorovi hlavního města Prahy pod názvem *Stop provokatérům*. V dopise žádají primátora, aby všemi možnými prostředky zabránil aktivitám provokatérů, kteří se snaží narušit úsilí lidu a zneužívají nezkušenosti mladých lidí⁹⁰. Realita na fakultě byla však poněkud jiná a někteří posluchači se Palachova týdne přímo zúčastnili. Tři z nich byli při demonstraci zadrženi policií, avšak následně došlo k jejich propuštění. Jejich zadržení se nakonec dočkalo dohry přímo na fakultě, kdy bylo proti těmto studentům zavedeno kárné řízení⁹¹. Ostatně vylučování ze studia na Pedagogické fakultě UK nebylo ničím novým, ve školním roce 1984/1985 byl například vyloučen Martin Mejstřík⁹², jeden z pozdějších hlavních postav studentského hnutí. Nyní byla nálada nejen ve společnosti, ale i mezi studenty zcela odlišná.

Veřejná bezpečnost oznámila vedení fakulty jména pěti studentů, kteří byli zadrženi během Palachova týdne na Václavském náměstí. Následně bylo proti nim, jak jsem již zmínila, vedeno kárné řízení⁹³. Dne 23. ledna proběhlo řízení se studentem 3. ročníku Janem Kubátem⁹⁴. Za svou účast na zakázané demonstraci 15. ledna si vysloužil „pouze“ veřejnou důtku, která byla vystavena po 14 dní na fakultních nástěnkách⁹⁵. Stejného postihu se dočkali i studenti Karel Louda a Josef Čáslava⁹⁶. Udání na další dva studenty přišlo za účast na demonstraci 18. ledna. Po přezkoumání případu kárnou komisí a výsleších jednotlivých

⁸⁹ OTÁHAL, Milan. *Studenti a komunistická moc v českých zemích 1968-1989*. Praha: Dokořán, 2003, s. 111-114.

⁹⁰ VLADISLAV, Jan a Vilém PREČAN. *Horký leden 1989 v Československu: mimořádná publikace k znovuobnovení časopisu Reportér*. Praha: Novinář, 1990, s. 79.

⁹¹ Rozhovor s M. Semínem. In: VANĚK, Miroslav. *Sto studentských revolucí: studenti v období pádu komunismu – životopisná vyprávění*. Vydání druhé, rozšířené. Praha: Karolinum, 2019, s. 666.

⁹² MEJSTRÍK, Martin. *Deník: řekněte jim, že sametová...* Druhé vydání, první v nakladatelství Galén. Praha: Galén, 2019, 106-108.

⁹³ Soukromý archiv Michala Semína, Informace studentům a pracovníkům pedagogické fakulty v Praze ze dne 8.3.1989.

⁹⁴ Tamtéž, Pozvánka ke kárnému řízení pro Jana Kubáta z 17.1.1989.

⁹⁵ Tamtéž, Kárné opatření pro Jana Kubáta z 9.2.1989.

⁹⁶ Tamtéž, Informace studentům a pracovníkům pedagogické fakulty v Praze ze dne 8.3.1989.

studentů byla situace komplexně posouzena a studenti Petr Stýblo a Jindřich Veselka, byli ze studia vyloučeni za „závažné porušení pravidel socialistického soužití“. V dopise o vyloučení, který byl jednomu ze studentů zaslán 6. února děkanem Miloslavem Sýkorou se dále také píše, že bylo přihlédnuto ke krivému svědectví, při kterém se student snažil zapřít vědomou a aktivní účast na demonstraci. K doznání prý došlo až po výpovědi jednoho z kamarádů, který svědčil proti němu. V závěru je uvedeno, že proti rozhodnutí se lze odvolat k rektorovi Univerzity Karlovy prostřednictvím děkana⁹⁷. O několik dní později se však ke kárnému opatření prostřednictvím dopisu děkanovi vyjádřil onen zmíněný kamarád Zbyněk Dohnal, který uvedl, že jeho výpověď byla pochopena nesprávně a svého přítele se zastal⁹⁸.

Reakci, která se dostavila od studentů Pedagogické fakulty UK pravděpodobně nikdo z vedení nepředpokládal. Vzdemula se vlna odporu a protestů. Děkanovi Sýkorovi chodily žádosti o opětovné zvážení celé situace⁹⁹. Jako argument byla použita skutečnost, že na jiných vysokých školách k tak tvrdým opatřením nedošlo, povětšinou byly buď mnohem mírnější nebo dokonce žádné¹⁰⁰. Tento nesouhlas vyvrcholil obrovskou podpisovou akcí, kterou ke dni 24. února 1989 podepsalo 401 studentů Pedagogické fakulty. Tento podpisový arch předali studenti nejenom Miloslavu Sýkorovi, ale jeho kopii zaslali také rektorovi Univerzity Karlovy Zděnkovi Češkovi. Mimo to přiložili i kopii dopisu pro děkana¹⁰¹. Další dopis spolu s přílohami byl zaslán předsedovi ÚV SSM Vasilu Mohoritovi, ve kterém ho studenti prosí o podání pomocné ruky. Dále si stěžují na apatický přístup fakulního výboru SSM, který nijak o situaci neinformuje, tudíž dochází k rozšiřování množství nepodložených informací¹⁰². Za studenta Veselku se však nakonec přimluvila i základní organizace SSM¹⁰³.

Proti signatářům studentské petice nebylo nijak zakročeno, i když se při předání děkan nechal slyšet, že toto nehodlá trpět. Rektor univerzity na dopis vůbec neodpověděl. Vedení Pedagogické fakulty UK nakonec reagovalo prohlášením, které opět otiskl deník *Večerní*

⁹⁷ AUK, fond Sbirka dokumentů 1989-90, kart.14, 1067/10.

⁹⁸ Soukromý archiv Michala Semína, Dopis Zbyňka Dohnala děkanovi PedF UK z 14.2.1989.

⁹⁹ AUK, fond Sbirka dokumentů 1989-90, kart.14, 1068/10.

¹⁰⁰ Tamtéž, 1069/10.

¹⁰¹ Tamtéž, 1070/10.

¹⁰² Tamtéž, 1071/10.

¹⁰³ Soukromý archiv Michala Semína, Dopis ZO SSM děkanovi PedF UK ze 17.2.1989.

Praha, v němž protestoval proti tzv. „rozvracečům“. Toto prohlášení podepsali převážně učitelé a profesori, ale našlo se i několik studentů, převážně zástupců SSM¹⁰⁴. Jelikož však toto prohlášení nemělo ani zdaleka takovou podporu jako to studentské, děkan pod tlakem nakonec ustoupil¹⁰⁵. Původní tresty byly úplně zrušeny a jeden ze studentů Jindřich Veselka byl pouze podmíněčně vyloučen¹⁰⁶. ZO SSM však muselo s děkanem Sýkorou podepsat smlouvu, že se za studenta Veselku zavazují, budou na něho ideově působit a budou se společně podílet na předem stanovených aktivitách¹⁰⁷. I přes tuto skutečnost k jednomu vyloučení nakonec došlo. Druhý z původně vyloučených studentů Petr Stýblo musel školu opustit nikoli přímo za účast na demonstraci, ale z důvodu opakovaného podmíněčného vyloučení¹⁰⁸. I tak touto nakonec v podstatě úspěšnou akcí dali studenti jasně najevo, že Pedagogická fakulta není navštěvována pouze prorežimními a loajálními budoucími pedagogy, které si komunistická strana přála vychovat.

3.2 Studentské časopisy jako forma rezistence

Jednou z hlavních mimoškolních aktivit vysokoškolských studentů v druhé polovině osmdesátých let bylo vydávání časopisů. Jednalo se o jistou formu seberealizace, kde mohli alespoň do jisté míry otevřít témata, která je skutečně zajímala. Aktéři se také snažili rozšířit určitou informovanost mezi studenty. K vydávání existovaly dvě základní cesty. První možností bylo vydávat svobodně, bez jakékoliv cenzury, avšak v ilegilitě, což znamenalo menší dosah. Většina proto zvolila druhou legální možnost, tedy distribuce pod záštitou SSM¹⁰⁹. Svaz představoval nejenom legální platformu, ale také poskytoval finanční a technické prostředky. Touto formou byly vydávány fakultní časopisy, v nichž však vůdčí roli představovali přímo studenti. I přesto, že byly vydávány pod hlavičkou svazu mládeže, nechyběla v nich kritika společenských a politických poměrů¹¹⁰.

¹⁰⁴ Rozhovor s M. Semínem. In: VANĚK, Miroslav. *Sto studentských revolucí: studenti v období pádu komunismu – životopisná vyprávění*. Vydání druhé, rozšířené. Praha: Karolinum, 2019, s. 666-667.

¹⁰⁵ OTÁHAL, Milan. *Studenti a komunistická moc v českých zemích 1968-1989*. Praha: Dokořán, 2003, s. 114.

¹⁰⁶ Soukromý archiv Michala Semína, Dopis o vyhovění odvolání Jindřichu Veselkovi z 8.3.1989.

¹⁰⁷ Tamtéž, Smlouva mezi děkanem PedF UK a ZO SSM pedagogické fakulty UK o záruce za s. Jindřicha Veselku z 1.3.1989.

¹⁰⁸ První proběhlo již v roce 1987 za krádež láhve Becherovky v samoobsluze.

¹⁰⁹ OTÁHAL, Milan. *Studenti a komunistická moc v českých zemích 1968-1989*. Praha: Dokořán, 2003, s. 80.

¹¹⁰ VANĚK, Miroslav. *Sto studentských revolucí: studenti v období pádu komunismu – životopisná vyprávění*. Vydání druhé, rozšířené. Praha: Karolinum, 2019, s. 166.

Jeden z nejznámějších studentských časopisů vydával spolu s několika dalšími spolužáky již jako student DAMU Martin Mejstřík. *Kavárna A.F.F.A.* vycházela pod záštitou SSM bez větších problémů od roku 1987 až do jara 1989. Původním záměrem nebylo vyvolat odpor nebo revoltu. Mělo jít o umělecky zaměřený časopis, který se však s houstnoucí atmosférou ve společnosti více vyhraňoval¹¹¹. Postupně se *Kavárna* začala rozšiřovat i mezi posluchače jiných škol a začala mezi nimi fungovat spolupráce. Podobné projekty začaly pomalu vznikat téměř na všech školách. Na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy vznikl časopis *Situace* spolu se stejnojmennou nástěnkou, která byla dokonce umístěna ve vestibulu a měla tak obrovský dosah. Na Fakultě žurnalistiky UK vznikly takové časopisy dokonce dva. Nejprve v roce 1987 *Bobkové listy* a o rok později *Proto*. Na lékařské fakultě byl vytvořen časopis *EM'88*, ve kterém byl dokonce na jaře roku 1989 zveřejněn článek na obhajobu Václava Havla.¹¹²

V únoru 1989 vznikla nová studentská iniciativa s názvem STIS, tedy Studentské tiskové a informační středisko. Šlo především o spojení veškerých studentských aktiv pod jednu platformu a rozdělení jednotlivých úkolů mezi více lidí. Na organizaci se podílela spousta studentů napříč školami a fakultami¹¹³. Mezi jeden z úkolů patřilo vytvoření databáze perzekuovaných studentů. Do ní se dostali i výše zmínění studenti z PedF UK¹¹⁴. Tato organizace také pořádala dubnové studentské fórum s názvem DIALOG. Díky STISu začaly jednotlivé studentské spolky pracovat dohromady. Došlo také k rozvíjení diskusí na téma možnosti založení společného celopražského studentského periodika, který měl být zcela nezávislý, stojící mimo SSM¹¹⁵. Tento záměr se však podařilo zrealizovat až v listopadu v době sametové revoluce. Časopis dostal název *Studentské listy*¹¹⁶.

¹¹¹ Rozhovor s M. Mejstříkem. In: VANĚK, Miroslav. *Sto studentských revolucí: studenti v období pádu komunismu – životopisná vyprávění*. Vydání druhé, rozšířené. Praha: Karolinum, 2019, s. 552-553.

¹¹² OTÁHAL, Milan. *Studenti a komunistická moc v českých zemích 1968-1989*. Praha: Dokořán, 2003, s. 83-88.

¹¹³ PAJEROVÁ, Monika. *Vezměte s sebou květinu!: deníky a vzpomínky z let 1980-1990*. Praha: Prostor, 2014, 191-200.

¹¹⁴ MEJSTŘÍK, Martin. *Deník: řekněte jim, že sametová...* Druhé vydání, první v nakladatelství Galén. Praha: Galén, 2019, 236.

¹¹⁵ PAJEROVÁ, Monika. *Vezměte s sebou květinu!: deníky a vzpomínky z let 1980-1990*. Praha: Prostor, 2014, 191-200.

¹¹⁶ OTÁHAL, Milan. *Studenti a komunistická moc v českých zemích 1968-1989*. Praha: Dokořán, 2003, s. 101.

3.2.1 Nezávislí

Za sametové revoluce konečně začal vycházet časopis i na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy. Získal název *Nezávislí* a vznikl 4. prosince 1989. Na úvodní straně jsou uvedeny cíle, které si redaktoři vytyčili, a to pravidelně informovat o dění na fakultách i ve veřejném životě a komentovat společenské a politické změny z hlediska studentů. Dále také zveřejňování různých zpráv, které se již nevejdou do oficiálního tisku. Časopis měl prozatím vycházet denně v ranních hodinách a k dostání měl být v hlavní budově Pedagogické fakulty UK v ulici Magdalény Rettigové. Na konci úvodního prohlášení se redakce přihlašuje k plné podpoře stávkového hnutí vysokých škol a Občanského fóra. První vydání 5. prosince obsahovalo mimo jiné i anketu veřejného mínění ohledně složení vlády či návrhů na nového prezidenta. Dále byla přinesena krátká reportáž o událostech a prohlášeních z předchozího dne na Václavském náměstí, kde student Michal Sedláček prohlásil, že studentská stávka nadále pokračuje. Na další straně vyzývá odborný asistent PedF Jan Podešva k zakládání Občanských fór. Druhé vydání informuje o vzniku Akademického fóra, kde jsou zastoupeni nejenom učitelé, ale také studenti. Další důležitou zprávou je změna ministra školství, kterým se stal prof. MUDr. Milan Adam, DrSc. V časopise je také probírán vznik nezávislé vyšetřovací komise na půdě Pedagogické fakulty UK. Dalším větším tématem je například vznik Romské občanské iniciativy, která podporovala stávkující studenty¹¹⁷.

Časopis *Nezávislí* vycházel po celý čas studentské stávky. Jeho hlavním redaktorem byl student Pavel Hronek. V prvních dnech od vzniku vycházel každodenně, později se pravidelnost přerušila, hlavně z důvodů vyčerpání redaktorů. Čtenáři se z článků dozvídali nejenom nejnovější informace o společenském a politickém dění, ale také novinky z prostředí fakulty. Zajímavé byly také rozhovory, které redakce zveřejnila. Mezi nejpozoruhodnější patří rozhodně „*Zpověď děkana Miloslava Sýkory*“ vydaná na pokračování v devátém a desátém čísle. V časopise však nechyběla ani spousta fotografií, plakátů, básní či obrázkových vtipů¹¹⁸. Celkem bylo vydáno deset čísel. Poslední vyšlo

¹¹⁷ AUK, fond Sběrka materiálů k 17. XI. 1989, PedF – časopis *Nezávislí*.

¹¹⁸ Tamtéž.

22. prosince s příslibem do nového roku¹¹⁹. Podle jednoho z tehdejších redaktorů¹²⁰ Ondřeje Štindla se však po novém roce již vydávání neobnovilo¹²¹.

3.3 Studentské fórum PedF UK

Další platformou, kterou studentům poskytovaly fakultní výbory SSM, byla studentská fóra. Mezi nejznámější patří dubnové fórum v Městské knihovně, které uspořádala fakultní organizace DAMU. Byli na něj pozváni političtí činitelé jako například předseda české vlády či předseda ÚV SSM¹²². O účast byl ze strany studentů obrovský zájem, avšak vedení Akademie si nepřálo, aby se účastnili posluchači jiných fakult, čemuž se nakonec nepovedlo zabránit a do sálu se dostalo okolo čtyř set lidí. Opačná reakce však přišla od pozvaných hostů. Nikdo z nich se na fórum nedostavil a na podiu zůstalo pět prázdných židlí za nimiž visel obrovský plakát s nápisem „DIALOG“¹²³. Další významné vysokoškolské diskusní fórum proběhlo 6. listopadu 1989 na Ořechovce¹²⁴. Pořádala ho Městská vysokoškolská rada SSM v Praze, ale neúčastnili se ho pouze svazáci, nýbrž i někteří tzv. nezávislí studenti. Účastníci zde otevřeně projevovali svou nespokojenost¹²⁵.

Studentská fóra probíhala v roce 1989 také na Pedagogické fakultě UK. První se uskutečnilo 20. března na popud předsedů základní organizace SSM. Datum konání bylo sice oznámeno pozdě, ale i tak se dostavilo padesát sedm studentů. Nejdůležitějším bodem byl požadavek na ustanovení pravidelného fóra na fakultě. Bylo ujednáno, že se se bude konat jednou za 14 dní v hlavní budově fakulty. Dále bylo usneseno, že se jedná o poradní fórum jak členů SSM, tak i studentů stojících mimo něj. Výsledky měly být následně projednávány na nejbližší schůzi fakultního výboru SSM. Na prvním fóru také vznikl tříčlenný prozatímní organizační výbor s jedním zástupcem za FV SSM, dalším za ZO SSM

¹¹⁹ Archiv Knihovny PedF UK, Listopad 1989 PedF UK, Dobové studentské časopisy.

¹²⁰ Do redakční rady dále patřili Jáchym Dvořák, Robert Hnát, Pavel Hronek, Jiří Jakubů, Hana Mindlová a Veronika Václavová.

¹²¹ Rozhovor s Ondřejem ŠTINDLEM (1966). Vedla Kristýna Cingrová, Praha 8.7.2020.

¹²² VANĚK, Miroslav. *Sto studentských revolucí: studenti v období pádu komunismu – životopisná vyprávění*. Vydání druhé, rozšířené. Praha: Karolinum, 2019, s. 170.

¹²³ MEJSTRÍK, Martin. *Deník: řekněte jim, že sametová...* Druhé vydání, první v nakladatelství Galén. Praha: Galén, 2019, 239.

¹²⁴ Krátký záznam z toho fóra je k vidění v dokumentu Olgy Sommerové *České studentské revolty: 80. léta*, 2016.

¹²⁵ MEJSTRÍK, Martin. *Deník: řekněte jim, že sametová...* Druhé vydání, první v nakladatelství Galén. Praha: Galén, 2019, 304-306.

a třetím zástupcem stojícím mimo svaz. Tím se stal Michal Semín, který měl zároveň sepsovat i zprávu z fóra. Vytyčeným úkolem bylo zřízení nástěnek pro potřeby studentského fóra, kde by kromě podávání informací ze schůzí bylo možné svobodné vyjádření názorů a postojů všech studentů. Diskutovány byly i další problémy jako například postavení „nesvazáků“ na fakultě, neuspokojivý stav SSM či proběhlé kárné komise¹²⁶.

Druhé studentské fórum se konalo 3. dubna. Na tomto jednání byl předložen text, který požadoval novelizaci vysokoškolského zákona o účasti studentů na činnosti a řízení vysoké školy. Doposud bylo stanoveno, že tato účast je možná jen prostřednictvím SSM. To však nesdružovalo všechny studenty, a tak byla část z nich automaticky vyřazena z aktivní účasti. Byl tedy vznesen požadavek na možnost demokratické účasti všech studentů na řízení školy, čímž by byla vytvořena reprezentativní studentská samospráva. Z dostupných materiálů je zřejmé, že tuto petici podepsalo 181 studentů Pedagogické fakulty UK¹²⁷. Organizace této akce se ujal Michal Semín a získané podpisové archy odeslal na ministerstvo školství. Novelizace vysokoškolského zákona byla poté hlavním bodem třetího fóra, které proběhlo 17. dubna. Bylo důležité vyřešit problematiku fungování studentské samosprávy. Padlo několik návrhů jak od studentů, tak i z řad pedagogického sboru či dokonce od zástupců vedení fakulty. Předsevzetím pro následující fórum bylo předložení konkrétních návrhů na organizační uspořádání samosprávy¹²⁸. Poslední studentské fórum v semestru se konalo 3. května a věnovalo se stipendiím a studijním plánům¹²⁹. Z jednotlivých zápisů fór je zřejmé, že existovala i spolupráce s jinými fakultami, převážně pak s pražskou filosofickou fakultou. Studentští zástupci také prosazovali, aby byla fóra veřejná i pro zájemce z jiných fakult¹³⁰.

3.4 Další aktivity studentů Pedagogické fakulty během roku 1989

Nově vytvořené demokratické nástěnky schválené na studentském fóru vzbudily hned v počátku rozruch. Své připomínky na jednu z nich před třetím fórem umístil student třetího ročníku Jan Čermák. Jednalo se především o podávání dezinformací ze strany

¹²⁶ AUK, fond Sběrka dokumentů 1989-90, kart.14, 1055/10.

¹²⁷ Tamtéž, 1057/10.

¹²⁸ Tamtéž, 1061/10.

¹²⁹ Tamtéž, 1063/10.

¹³⁰ Tamtéž, 1061/10.

fakultního vedení SSM ohledně kárného řízení. V závěru prosí o podání vysvětlení a dodává, že pokud bude jeho příspěvek z nějakého důvodu nutno sundat, žádá o vyrozumění¹³¹. Ke kritice fakultního výboru na nástěnce v Brandýse¹³² se přidal i Ondřej Štindl. Ten velice bouřlivě reagoval na odstranění otevřeného dopisu jeho spolužáka Davida Litváka, čímž byla porušena zásada svobodného vyjádření a respektování všech názorů¹³³. Student Litvák adresoval svůj dopis fakultnímu výboru SSM, který veřejně kritizoval postupy studentského fóra a nepravdivě obviňoval jeho účastníky z porušování dohod¹³⁴. I tento konflikt byl projednáván na studentském fóru a dopis byl nakonec na nástěnku navrácen¹³⁵. Následně se však vyjádřilo vedení fakulty, že nástěnka není společensky únosná a fakultní výbor svazu si vyžádal veškeré příspěvky k prošetření před jejich umístěním. Tím přestaly demokratické nástěnky fakticky existovat¹³⁶.

Další snahou studentů, o které jsem se již částečně zmínila, bylo vytvoření studentské samosprávy, zkráceně STUS, stojící mimo SSM. Během jara vytvořili studenti několik návrhů, jak by tato iniciativa měla vypadat a určili jednotlivá práva a povinnosti studentské samosprávy. Činnost měla být zahájena od nového školního roku 1989/1990. Jednalo by se o volený orgán, který by zastupoval všechny studenty. Počet zástupců by odpovídal množství studijních skupin na fakultě a každá skupina by si svobodně zvolila, kdo ji bude zastupovat. Tím by vznikl studentský parlament se svými poslanci. Zasedání by probíhalo pravidelně dvakrát za semestr a případně v mimořádných situacích. Jednání by měla být veřejná pro všechny studenty fakulty. Dále bude zvolena také výkonná rada STUS. Funkční období by trvalo vždy jeden rok. Výkonná rada by zároveň měla komunikovat s vedením fakulty a předkládat studentské návrhy. Dalším orgánem by měly být takzvané Sekce STUS, které by vznikaly na základě studijních oborů. Mezi jednotlivými sekcemi by měla probíhat spolupráce. Zároveň je nutná spolupráce STUSu se Socialistickým svazem mládeže, pokud bude nadpoloviční většina studentů fakulty jeho členy¹³⁷.

¹³¹ Tamtéž, 1059/10.

¹³² Jedna z poboček z Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy.

¹³³ AUK, fond Sběrka dokumentů 1989-90, kart.14, 1060/10.

¹³⁴ Soukromý archiv Michala Semína, Otevřený dopis Davida Litváka pro FV SSM PedF UK z 9.4.1989.

¹³⁵ AUK, fond Sběrka dokumentů 1989-90, kart.14, 1061/10.

¹³⁶ Tamtéž, 1062/10.

¹³⁷ Soukromý archiv Michala Semína, Pracovní návrh statutu STUS.

Tento návrh byl následně odeslán děkanovi a vědecké radě Pedagogické fakulty UK. Na vědomí byl dán také všem vedoucím jednotlivých kateder PedF UK, fakultním výborům SSM a KSC a studentům prostřednictvím nástěnek¹³⁸. V příloze byl i pracovní návrh na experimentální ověření STUS, které by probíhalo po dobu jednoho školního roku a po uplynutí zkušebního období by byla zhodnocena funkce STUS jak členy, studenty, tak i vedením a pracovníky fakulty¹³⁹. V dopise také stálo, že jsou aktéři připraveni zřídit přípravný výbor, který by projekt přivedl na legální platformu. Pokud by se STUS povedlo realizovat, Pedagogická fakulta by se tak stala první s podobnou organizací a dostala by se do čela reformy vysokých škol. Studenti tedy prosili děkana o posouzení návrhu a zpětnou vazbu¹⁴⁰. Ke vzniku STUSu však nakonec nikdy nedošlo. Stejně tak již na Pedagogické fakultě nepokračovala studentská fóra. S letními prázdninami a počínajícím novým školním rokem se pozornost studentů začala ubírat jiným směrem a fakulta byla automaticky vtažena do širšího studentského hnutí¹⁴¹.

O jistou studentskou samosprávu se pokoušeli studenti i na jiných fakultách a školách. Tyto informace se začaly šířit mezi studenty a bylo tedy příhodné začít spolupracovat místo roztržitých neúčinných snah. K prvnímu setkání nezávislých vysokoškoláků došlo v září na svátek svatého Václava na Slovanském ostrově. Jedním z iniciátorů byl i Michal Semín z Pedagogické fakulty UK. Další významné setkání se konalo 9. října na podolských kolejích, kde už bylo zastoupení fakult opravdu bohaté a různorodé a každý zástupce seznámil přítomné se situací na té své. Vytyčily se zde hlavní cíle nezávislé organizace. Kromě toho nejvyššího, tedy aktivizovat vysoké školy k boji proti komunistickému režimu, bylo za potřebí vytvořit pevné pozice a síť studentů na každé fakultě. Již na tomto setkání padl první návrh na uctění památky Jana Opletala¹⁴². Později se tato skupina studentů často scházela v bytě Bendových¹⁴³. Zde vznikl s pomocí Václava Bendy¹⁴⁴ i návrh letáku zvoucí na demonstraci 17. listopadu, který byl schválen na schůzi u

¹³⁸ AUK, fond Sběrka dokumentů 1989-90, kart.14, 1064/10.

¹³⁹ Tamtéž, 1065/10.

¹⁴⁰ Tamtéž, 1064/10.

¹⁴¹ Rozhovor s Michalem SEMÍNEM (1967). Vedla Kristýna Cingrová, Praha 9.7.2020.

¹⁴² BENDA, Marek, Martin BENDA, Martin KLÍMA, Pavel DOBROVSKÝ, Monika PAJEROVÁ, Šimon PÁNEK a Roman KŘÍŽ. *Studenti psali revoluci*. Praha: Univerzum, 1990, s. 15-20.

¹⁴³ Rozhovor s Michalem SEMÍNEM (1967). Vedla Kristýna Cingrová, Praha 9.7.2020.

¹⁴⁴ Otec Marka a Martina Bendových, protikomunistický disident.

Máchova pomníku na Petříně. Tato skupina nezávislých studentů si začala říkat STUHA¹⁴⁵ a stala se jedním z hlavních organizátorů manifestace 17. listopadu 1989.

Do blízkého kontaktu s disentem se například kromě zmíněných bratří Bendů dostal i Michal Semín. Díky svému strýci se dostal do prostředí katolického opozičního hnutí¹⁴⁶. Zde se seznámil s mluvčím Charty 77 a pozdějším polistopadovým rektorem Karlovy Univerzity Radimem Paloušem. Vybuodovali si mezi sebou blízký vztah a R. Palouš se stal jeho biřmovacím kmotrem. Přes něj se tedy dostal do prostředí disentu a začal se účastnit různých bytových seminářů. Podílel se také na vydávání samizdatového časopisu *Nezávislá revue pro výchovu a vzdělávání*¹⁴⁷. V létě roku 1989 se dostal do styku s Demokratickou iniciativou, která se hlásila k liberálně demokratickým tradicím. Organizace veřejně vystoupila v září roku 1987 a v jejím čele stáli novinář Emanuel Mandler, literární kritik Bohumil Doležal a překladatel Karel Štindl¹⁴⁸. Michal Semín se snažil alespoň nepřímo vtáhnout studenty do práce v disentu¹⁴⁹. S kolegou z Pedagogické fakulty Davidem Litvákem vytvořili studentskou sekci Demokratické iniciativy, zkráceně STS ČSDI¹⁵⁰. Vytvořili programové prohlášení, ve kterém stojí, že smyslem STS je „...být pomocníkem na cestě ke svobodným a demokratickým výchovně-vzdělávacím strukturám...“. V prohlášení zformulovali deset bodů své pomoci při obnově úrovně vzdělávání. Jedním z bodů bylo například vystoupení proti militarizaci výchovně-vzdělávacích institucí a prosazení změny systému branné povinnosti na vysokých školách. Mimo problematiku školství se STS mělo zabývat i obecnějšími problémy ve společnosti¹⁵¹. Tento dokument se dostal do rukou Sboru národní bezpečnosti. Dne 6. října se o něm zmiňuje denní situační

¹⁴⁵ BENDA, Marek, Martin BENDA, Martin KLÍMA, Pavel DOBROVSKÝ, Monika PAJEROVÁ, Šimon PÁNEK a Roman KŘÍŽ. *Studenti psali revoluci*. Praha: Univerzum, 1990, s. 17-21.

¹⁴⁶ Rozhovor s M. Semínem. In: VANĚK, Miroslav. *Sto studentských revolucí: studenti v období pádu komunismu – životopisná vyprávění*. Vydání druhé, rozšířené. Praha: Karolinum, 2019, s. 664.

¹⁴⁷ Rozhovor s Michalem SEMÍNEM (1967). Vedla Kristýna Cingrová, Praha 9.7.2020.

¹⁴⁸ HLUŠIČKOVÁ, Růžena a Milan OTÁHAL, ed. *Čas Demokratické iniciativy 1987-1990: (sborník dokumentů)*. Praha: Nadace Demokratické iniciativy pro kulturu a politiku, 1993, 269.

¹⁴⁹ Rozhovor s M. Semínem. In: HLUŠIČKOVÁ, Růžena a Milan OTÁHAL, ed. *Čas Demokratické iniciativy 1987-1990: (sborník dokumentů)*. Praha: Nadace Demokratické iniciativy pro kulturu a politiku, 1993, 254.

¹⁵⁰ Rozhovor s Michalem SEMÍNEM (1967). Vedla Kristýna Cingrová, Praha 9.7.2020.

¹⁵¹ AUK, fond Sběrka dokumentů 1989-90, kart.14, 1072/10.

zpráva. Ve zprávě mimo jiné stojí, že STS ČSDI vniklo v prostředí Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy¹⁵².

V druhé polovině roku 1989 proběhlo několik dalších větších demonstrací, především v souvislosti s významnými výročími. Během léta v opozici došlo k rozporu, jestli se mají demonstrace vůbec pořádat. Především v Chartě 77 se na toto téma vedly diskuse, a nakonec zaujímala spíše zdrženlivý postoj¹⁵³. Proti byl například i Václav Havel, který se obával obětí na životech¹⁵⁴. K účasti na demonstraci 21. srpna a 28. října vyzývala občany Demokratická iniciativa a Hnutí za občanskou svobodu¹⁵⁵. Dne 9. srpna zveřejnily tyto dvě nezávislé skupiny společně se sdružením T.G. Masaryka *Prohlášení k 21. srpnu*. Vyjadřují se v něm k nutnosti změny způsobu vládnutí a ztrátě občanských práv a svobod. Prosazují nenásilnou a pokojnou cestu k demokratické společnosti. Manifestace má proběhnout ve formě procházení se v centru Prahy i v jiných městech bez narušení veřejného pořádku. Občanský projev má být zahájen dvěma minutami ticha¹⁵⁶. Demonstrace se zúčastnilo několik tisíc lidí. Byla provolávána hesla na podporu nezávislých iniciativ a lidských práv a svobod. Následně zasáhly policejní jednotky a účastníky násilně rozehnaly¹⁵⁷. Federální ministerstvo vnitra v situační zprávě uvedlo, že se v centru Prahy pohybovaly zahraniční štáby a novináři. Bezpečnostních opatření se zúčastnilo dva tisíce příslušníků SNB. 395 osob bylo zadrželo a mezi nimi i 53 cizinců¹⁵⁸.

K demonstraci 28. října u příležitosti 71 let od vzniku Československé republiky již vyzývala i Charta 77¹⁵⁹. Průběh byl opět podobný, pořádkové jednotky demonstranty

¹⁵² ABS, Denní situační zpráva č. 219/89, II. správa SNB, 6. 10. 1989. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/uvod/listopad-1989/denni-situacni-zpravy/denni-situacni-zpravy-ii-spravy-snb/>

¹⁵³ TŮMA, Oldřich. Protirežimní demonstrace v Praze. In: *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968-1989*. Praha: Dokořán, 2005, s. 152-157.

¹⁵⁴ OTÁHAL, Milan. Opozice v českých zemích na sklonku tzv. normalizace. In: *Dominový efekt: opoziční hnutí v zemích střední Evropy a pád komunistických režimů v roce 1989*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd ČR, 2013, s.128.

¹⁵⁵ HLUŠIČKOVÁ, Růžena a Milan OTÁHAL, ed. *Čas Demokratické iniciativy 1987-1990: (sborník dokumentů)*. Praha: Nadace Demokratické iniciativy pro kulturu a politiku, 1993, 11.

¹⁵⁶ AUK, fond Sběrka dokumentů 1989-90, kart.14, 1076/10.

¹⁵⁷ SUK, Jiří, František KOUDELKA a Jaroslav CUHRA. *Chronologie zániku komunistického režimu v Československu 1985-1990*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny, 1999, s. 80-81.

¹⁵⁸ ABS, Denní situační zpráva č. 114, 22. 8. 1989. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/uvod/listopad-1989/denni-situacni-zpravy/denni-situacni-zpravy-fmv/>

¹⁵⁹ SUK, Jiří, František KOUDELKA a Jaroslav CUHRA. *Chronologie zániku komunistického režimu v Československu 1985-1990*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny, 1999, s. 93.

násilně¹⁶⁰ rozehnaly a došlo k zadržení 377 účastníků. Nejvíce předvedených občanů bylo ve věku od 19 do 25 let¹⁶¹. Mezi nimi byl i Michal Semín. Sám uvádí, že v této době již příliš nepočítal, že dostuduje. Poté, co podepsal prohlášení Hnutí za občanskou svobodu byl již několikrát u výslechu a uvědomoval si, že jeho čas na Pedagogické fakultě se pomalu blíží ke konci¹⁶². V říjnu Michal Semín s Davidem Litvákem sepsali otevřený dopis studentům prvního ročníku Pedagogické fakulty UK¹⁶³. V něm informovali nově příchozí o situaci na fakultě. Popsali postoje a chování děkana Sýkory a ostatních učitelů, zkritizovali úroveň výuky a nevyhovující prostory fakulty. Dále se zmínili o situaci s SSM a aktivitách nezávislých studentů v minulém semestru. Na konec přislíbili pokračování snah o zásadní změny na fakultě¹⁶⁴. To byla pro vedení Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy, a hlavně pro děkana Miloslava Sýkoru poslední kapka.

3.4.1 Historie se opakuje aneb znovu kárné řízení

Dne 24. října přišel Michalovi Semínovi dopis od proděkana Jaroslava Jaroše, ať se 30. října dostaví do zasedací místnosti děkanátu na kárnou komisi¹⁶⁵. O této události se dozvěděli členové Československé demokratické iniciativy a zaslali děkanovi Sýkorovi dopis s žádostí o odvolání kárného řízení a zavedení dialogu se studenty¹⁶⁶. Řízení však pokračovalo 13. listopadu a spolu se M. Semínem byl předvolán i David Litvák. Při této příležitosti byl svolán protestní happening, kterého se díky kontaktům ze STUHY zúčastnili nejenom studenti Pedagogické fakulty. Podpořit Semína s Litvákem přišlo okolo dvou set studentů¹⁶⁷. Ve stanovách bylo zjištěno, že je možné mít při řízení svého zástupce¹⁶⁸. Ondřej Štindl tedy šel zastupovat Davida Litváka a Jiří Jakubů byl zástupcem Michala Semína¹⁶⁹. Manifestující studenti se nejprve dostavili přímo na fakultu před místnost, kde probíhalo kárné řízení. Zde

¹⁶⁰ V oficiální denní situační zprávě však stojí, že bylo použito mírnějších prostředků.

¹⁶¹ ABS, Denní situační zpráva č. 163, 30. 10. 1989. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/uvod/listopad-1989/denni-situacni-zpravy/denni-situacni-zpravy-fmv/>

¹⁶² Rozhovor s Michalem SEMÍNEM (1967). Vedla Kristýna Cingrová, Praha 9.7.2020.

¹⁶³ Rozhovor s Ondřejem ŠTINDLEM (1966). Vedla Kristýna Cingrová, Praha 8.7.2020.

¹⁶⁴ AUK, fond Sběrka dokumentů 1989-90, kart.14, 1087/10.

¹⁶⁵ Soukromý archiv Michala Semína, Pozvánka ke kárné komisi z 24.10.1989.

¹⁶⁶ AUK, fond Sběrka dokumentů 1989-90, kart.14, 1078/10.

¹⁶⁷ BENDA, Marek, Martin BENDA, Martin KLÍMA, Pavel DOBROVSKÝ, Monika PAJEROVÁ, Šimon PÁNEK a Roman KŘÍŽ. *Studenti psali revoluci*. Praha: Univerzum, 1990, s. 18.

¹⁶⁸ Rozhovor s Ondřejem ŠTINDLEM (1966). Vedla Kristýna Cingrová, Praha 8.7.2020.

¹⁶⁹ Z toho důvodu se pravděpodobně rozcházejí výpovědi různých narátorů o tom, kolik studentů bylo vlastně souzeno a kdo přesně to byl.

setrvali celkem v tichosti, svůj vzdor vyjadřovali pomocí vypouštění bublin z bublifuků. Děkan Sýkora povolal příslušníky Veřejné bezpečnosti a studenti z ostatních fakult museli opustit budovu. Ti se však shromáždili pod okny, kde se již skandovalo a zpívalo¹⁷⁰. Martin Benda při popisu této události uvedl, že se k nim dokonce přidávali i kolemjdoucí¹⁷¹.

O této události informoval děkan Sýkora prostřednictvím dopisu tehdejšího člena předsednictva ÚV KSČ a vedoucího tajemníka Městského výboru KSČ Miroslava Štěpána. Omlouvá se v něm, že se kvůli situaci na fakultě nemohl zúčastnit aktivu v Paláci kultury. Informuje, že byly na kolejích objeveny letáky vyzývající k účasti na tiché manifestaci při kárném řízení na podporu Semína s Litvákem, kteří rozšířili mezi studenty 1. ročníků otevřený dopis objasňující události na fakultě během předchozího semestru, samozřejmě nepravdivě. Po objevení letáku byl vyvěšen plakát o zákazu vstupu do budovy všem osobám, kteří nejsou studenty nebo zaměstnanci fakulty. Sýkora uvádí, že i přes to demonstranti násilně vnikli do budovy a shromáždili se před místností, kde probíhalo jednání. Následně je vyzval k opuštění akademické půdy a po neuposlechnutí zavolal příslušníky VB. Žádal je, aby byla u manifestujících provedena perlustrace. Policie však odmítla zasáhnout, což děkan označil za nesprávné a protiprávní. Na závěr uvádí, že toto jednání bude mít vážné důsledky, neboť se tímto rozhodnutím popřelo právo děkana na rozhodování o udržování pořádku na fakultě¹⁷². Záznam se objevil i v denní situační zprávě, kde je uvedeno, že zásah pořádkových jednotek nebyl nutný¹⁷³. Později byla v pracovně děkana Sýkory objevena jeho žádost, ve které se opět obracel na Miroslava Štěpána a žádal uvěznění Michala Semína¹⁷⁴. Výsledkem kárného řízení bylo vyloučení obou studentů. To však nenabýlo účinnosti, neboť rozhodnutí nestihlo být studentům dodáno¹⁷⁵. Přišel 17. listopad 1989 a s ním i studentská stávková na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy.

¹⁷⁰ Rozhovor s Michalem SEMÍNEM (1967). Vedla Kristýna Cingrová, Praha 9.7.2020.

¹⁷¹ BENDA, Marek, Martin BENDA, Martin KLÍMA, Pavel DOBROVSKÝ, Monika PAJEROVÁ, Šimon PÁNEK a Roman KŘÍŽ. *Studenti psali revoluci*. Praha: Univerzum, 1990, s. 18-19.

¹⁷² Soukromý archiv Michala Semína, Dopis Miloslava Sýkory pro Miroslava Štěpána ze dne 15.11.1989.

¹⁷³ ABS, Denní situační zpráva č. 174, 14. 11. 1989. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/uvod/listopad-1989/denni-situacni-zpravy/denni-situacni-zpravy-fmv/>

¹⁷⁴ Bohužel se tento dokument nedochoval, pravděpodobně byl skartován Pavlem Benešem spolu s dalšími dokumenty zanechanými na pracovním stole M. Sýkory po jeho odchodu.

¹⁷⁵ Rozhovor s Michalem SEMÍNEM (1967). Vedla Kristýna Cingrová, Praha 9.7.2020.

4 Studenti všech fakult, spojte se!

Blížilo se 50. výročí od smrti Jana Opletala a popravy devíti dalším osob. Mezinárodní situace se proměňovala a studenti si uvědomovali, že 17. listopad by mohl být ideální příležitostí k uspořádání manifestace. Jednalo se o uctění památky obětí nacistického režimu, nikoli komunistického a normalizační režim tento svátek sám propagoval, což představovalo jistou ochranu. Idea této manifestace vznikla téměř paralelně ve více studentských organizacích¹⁷⁶. Již jsem zmínila, že v hnutí STUHA padaly návrhy na uspořádání akce již v první polovině října. Dne 16. října byla vytvořena první podoba letáku s názvem *Vezměte si s sebou květinu a svíčku*¹⁷⁷. To neuniklo ani bezpečnostním složkám, které o rozšiřování letáku informovaly již 27. října¹⁷⁸.

I když se nápad na zorganizování 17. listopadu zrodil ve více hlavách, studentské hnutí stále nebylo jednotné. Existovalo několik skupin, které do té doby nenašly úplně společnou řeč. „Umírněnější“ studenti působili pod Socialistickým svazem mládeže či Mezinárodním svazem studentstva. Druhá „radikálnější“ skupina se převážně integrovala do STUHY¹⁷⁹. První skupina si o té druhé myslela, že je nerealistická, a naopak „nezávislí“ studenti zas považovali ty, kteří byli členy SSM, za příliš kompromisní¹⁸⁰. Dne 29. října se však zástupci těchto dvou protipólů sešli, aby projednali možný společný postup. Městskou vysokoškolskou radu SSM zastupoval Martin Mejstřík s Vladěnou Mejtskou a STUHU Marek Benda s Martinem Klímou. Martin Mejstřík podal návrh, že by pietní akci mohli uspořádat společně. MVR SSM by zajistilo, aby akce proběhla legální formou a spojení s nezávislými studenty by znamenalo mnohem větší účast. Dne 2. listopadu sešli „nezávislí“ studenti opět u sochy K.H. Máchy na Petříně, aby projednali možnost společného postupu. Rozhořčení vzbudil požadavek předložený Mejstříkem, že průvod nesmí směřovat na

¹⁷⁶ České studentské revolty [dokumentární film]. Režie Olga SOMMEROVÁ. Česko, 2016. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11089222465-ceske-studentske-revolty/21656226551-ceske-studentske-revolty-80-leta/>

¹⁷⁷ BENDA, Marek, Martin BENDA, Martin KLÍMA, Pavel DOBROVSKÝ, Monika PAJEROVÁ, Šimon PÁNEK a Roman KRÍŽ. *Studenti psali revoluci*. Praha: Univerzum, 1990, s. 20-39.

¹⁷⁸ ABS, Denní situační zpráva č. 162, 27. 10. 1989. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/uvod/listopad-1989/denni-situacni-zpravy/denni-situacni-zpravy-fmv/>

¹⁷⁹ WOOLEY, Deanna. „Generace 17. listopadu“: Jak se v roce 1990 vytvářelo demokratické studentské hnutí. In: *Kapitoly z dějin české demokracie po roce 1989*. Praha: Paseka, 2008, s. 52-53.

¹⁸⁰ Rozhovor s M. Semínem. In: VANĚK, Miroslav. *Sto studentských revolucí: studenti v období pádu komunismu – životopisná vyprávění*. Vydání druhé, rozšířené. Praha: Karolinum, 2019, s. 666.

Václavské náměstí. Ke konečnému rozhodnutí muselo dojít až prostřednictvím hlasování 9. listopadu. Hlasovalo se po jednotlivých fakultách, a nakonec těsně o dva hlasy zvítězili příznivci společného postupu při pořádání manifestace¹⁸¹. Pedagogická fakulta hlasovala proti tomuto návrhu¹⁸². I přes názorovou neshodu začali všichni společně pracovat na přípravách oficiální manifestace 17. listopadu.

Po schválení společného postupu se začal projednávat konkrétní program pietní akce. Vybírali se jednotliví řečníci a schvalovaly se jejich projevy. Projev „nezávislé“ sekce měl pronést Martin Klíma¹⁸³. Na žádost MVR SSM byl text lehce upraven a na oplátku byla do té doby přerušena všechna kárná řízení související s proběhlými manifestacemi. Za pedagogickou obec byl k přednesení projevu osloven akademik Katětov. Společné jednání vyvrcholilo 15. listopadu v Obecním domě. Zde Martin Mejstřík přečetl svůj projev, který měl na Albertově přednést Jiří Jaskmanický vybraný Městskou vysokoškolskou radou. Oba byli již ten den upozorněni, že pravděpodobně takto laděný projev nebude přijat. Celou akci měla uvádět Monika Pajerová. Jistou obavu, hlavně mezi zástupci MVR zbudovalo možné nedodržení předem domluvené trasy. Zástupci studentů je však upozorňovali, že je i v jejich zájmu, aby tato úmluva byla dodržena. Byl také vytvořen kontaktní seznam se zástupci jednotlivých fakult, který měl být při manifestaci rozdáván, aby se studenti měli na koho obrátit¹⁸⁴. Ministerstvo vnitra vyhlásilo na pátek 17. listopad mimořádnou bezpečnostní akcí k zajištění klidu a veřejného pořádku na území ČSSR. Ta měla přetrvávat až do pondělního rána¹⁸⁵. Podrobnosti o chystané akci se také objevily v denní situační zprávě FMV č. 177. O průvodu prý informovala i rozhlasová stanice *Hlas Ameriky*. Ve zprávě je také uvedeno, že Nezávislé studentské hnutí nehodlá respektovat smlouvanou trasu na Vyšehrad a trvá na trase do Opletalovy ulice¹⁸⁶. Již jsem však zmínila, že alespoň STUHA to rozhodně neměla

¹⁸¹ BENDA, Marek, Martin BENDA, Martin KLÍMA, Pavel DOBROVSKÝ, Monika PAJEROVÁ, Šimon PÁNEK a Roman KŘÍŽ. *Studenti psali revoluci*. Praha: Univerzum, 1990, s. 21-23.

¹⁸² Rozhovor s Michalem SEMÍNEM (1967). Vedla Kristýna Cingrová, Praha 9.7.2020 a Rozhovor s Ondřejem ŠTINDLEM (1966). Vedla Kristýna Cingrová, Praha 8.7.2020.

¹⁸³ Na znění projevu se podílel i Michal Semín.

¹⁸⁴ BENDA, Marek, Martin BENDA, Martin KLÍMA, Pavel DOBROVSKÝ, Monika PAJEROVÁ, Šimon PÁNEK a Roman KŘÍŽ. *Studenti psali revoluci*. Praha: Univerzum, 1990, s. 23-27.

¹⁸⁵ ABS, Rozkaz ministra vnitra ČSSR č. 16 „Vyhlášení mimořádné bezpečnostní akce“ z 17. 11. 1989. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/uvod/listopad-1989/ministerstvo-vnitra/rozkazy-ministra-vnitra-z-roku-1989/#>

¹⁸⁶ Tamtéž, Denní situační zpráva č. 177, 17. 11. 1989. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/uvod/listopad-1989/denni-situacni-zpravy/denni-situacni-zpravy-fmv/>

v plánu. Na páteční akci bylo vše připraveno a nikdo v té chvíli pravděpodobně netušil, že se tento den zapíše tak významně do našich dějin.

4.1 Kdo, když ne my, kdy, když ne teď!

17. listopadu 1989 se ve čtyři hodiny odpoledne na pražském Albertově shromáždilo okolo patnácti tisíc občanů¹⁸⁷. Z davu vyčnívalo mnoho různých transparentů. Mezi nimi i jeden s nápisem *Studenti všech fakult, spojte se*. Akce byla zahájena studentskou hymnou *Gaudeamus igitur* a následně byl oznámen program. První projev pronesl Josef Šárka, účastník pohřbu Jana Opletala, který byl následně vězněn v koncentračním táboře. Ve svém proslovu povzbuzoval studenty k boji za svobodu a demokracii. Druhý projev obstaral pedagog Miroslav Katětov. Následoval projev sepsaný Martinem Mejstříkem, který přednesl Jiří Jaksmanický z Městské vysokoškolské rady¹⁸⁸. Již při oznamování programu akce bylo jeho jméno vypískáno. Podobná situace nastala i při samotném projevu, kdy byl několikrát přerušen hlasitým nesouhlasem. Martin Mejstřík musel dokonce v průběhu proslovu vystoupit, uklidnit dav a poprosit o respektování všech stran¹⁸⁹. Mnohem větší úspěch a souhlasný potlesk sklidil projev reprezentující všechny ostatní studenty přednesený Martinem Klímou. Památnou se stala emotivně pronesená fráze: „*Za svobodu se musí bojovat, ale nelze bez ní žít!*“¹⁹⁰. Program na Albertově byl zakončen minutou ticha za oběti totalitního bezpráví¹⁹¹.

Okolo 17. hodiny vychází průvod směrem na Vyšehrad. Po cestě je skandováno mnoho různých hesel volajících především po svobodě a také několik jmen jako například „*Havel*“ či „*Masaryk*“¹⁹². O půl hodiny později jsou na Vyšehradském hřbitově položeny

¹⁸⁷ NOVOTNÁ Eva, Jaroslav CUHRA a Marie NOVOTNÁ. *Albertov 1989: 20. výročí Sametové revoluce: katalog výstavy 17.11.2009-10.1.2010*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, 2009, s. 16.

¹⁸⁸ OTÁHAL, Milan a Zdeněk SLÁDEK, ed. *Deset pražských dnů: (17.-27. listopad 1989): dokumentace*. Praha: Academia, 1990, s. 16-17.

¹⁸⁹ *Projev Jiřího Jaksmanického na Albertově*. In: Česká televize [online]. Česká televize: © 1996-2020 [cit. 2020-07-11]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/13110803133-dnes-pred-30-lety/bonus/36481-projev-jiriho-jaskmanickeho-na-albertove>

¹⁹⁰ *Projev Martina Klímy na Albertově*. In: Česká televize [online]. Česká televize: © 1996-2020 [cit. 2020-07-11]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/13110803133-dnes-pred-30-lety/bonus/36482-projev-martina-klimy-na-albertove>

¹⁹¹ OTÁHAL, Milan a Zdeněk SLÁDEK, ed. *Deset pražských dnů: (17.-27. listopad 1989): dokumentace*. Praha: Academia, 1990, s. 17.

¹⁹² Tamtéž.

svíčky a květiny k hrobu Karla Hynka Máchy a tmou zaznívá státní hymna¹⁹³. Tím byl oficiální program manifestace ukončen. Jak je však známo, demonstrace tím neskočila, ale naopak začala nabývat na síle¹⁹⁴. Dav zamířil do centra Prahy a cestou zaznívalo mimo jiné i heslo „*Češi pojd'te s námi!*“. Ve Vyšehradské ulici čekaly první policejní jednotky, které zablokovaly průchod. Padly zde i první rány obuškem¹⁹⁵. Demonstrující průvod byl nucen změnit trasu směr nábřeží k Národnímu divadlu a dál na Národní třídu, kde narazil na policejní kordon. Nastává známá scéna: uzavření únikových cest, holé ruce demonstrantů, květiny, svíčky, obušky, panika a strach¹⁹⁶.

Ten večer bylo na Národní třídě zraněno 568 osob¹⁹⁷. Zásah si nevyžádal žádné oběti na životech, což se ale v té chvíli nevědělo. Rychle se rozšířila fáma o mrtvém studentovi Martinu Šmídovi. I když se později prokázalo, že tato informace nebyla pravdivá, tak značně napomohla k větší aktivizaci obyvatelstva¹⁹⁸. Oficiální zpráva FMV uvádí, že z Vyšehradu do centra pokračovalo okolo pěti tisíc demonstrantů a na Národní třídu jich dorazilo okolo třech tisíc. Jedna třetina z nich však prý uposlechla opakované výzvy k rozchodu. Zbytek demonstrantů odmítal odejít a provolával nepřátelská hesla. Z toho důvodu ve 20:45 pořádkové jednotky SNB zakročily. Při zásahu bylo prověřeno 179 účastníků z nichž 145 bylo předvedeno na útvary Veřejné bezpečnosti. Oficiální záznam také uvádí, že bylo zraněno pouhých 38 osob¹⁹⁹. O zatarasení únikových cest není ve zprávě ani zmínka. A oficiální zpravodajství? *Rudé právo* přineslo 18. listopadu krátkou zprávu o proběhlé manifestaci, ve které se píše o nutnosti povolání příslušníků Veřejné bezpečnosti k udržení

¹⁹³ *Hymna na Vyšehradě*. In: Česká televize [online]. Česká televize: © 1996-2020 [cit. 2020-07-11]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/13110803133-dnes-pred-30-lety/12436-online-prenos/?den=17.listopad>

¹⁹⁴ Odhaduje se, že celkový počet zúčastněných mohl dosahovat až 50 000.

¹⁹⁵ BENDA, Marek, Martin BENDA, Martin KLÍMA, Pavel DOBROVSKÝ, Monika PAJEROVÁ, Šimon PÁNEK a Roman KŘÍŽ. *Studenti psali revoluci*. Praha: Univerzum, 1990, s. 29-30.

¹⁹⁶ KENNEY, Padraic. *Karneval revoluce: střední Evropa 1989*. Přeložila Petruška ŠUSTROVÁ. Praha: BB/art, 2005, s. 322.

¹⁹⁷ NOVOTNÁ Eva, Jaroslav CUHRA a Marie NOVOTNÁ. *Albertov 1989: 20. výročí Sametové revoluce: katalog výstavy 17.11.2009-10.1.2010*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, 2009, s. 17.

¹⁹⁸ KENNEY, Padraic. *Karneval revoluce: střední Evropa 1989*. Přeložila Petruška ŠUSTROVÁ. Praha: BB/art, 2005, s. 322.

¹⁹⁹ ABS, Denní situační zpráva č. 178, 20. 11. 1989. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/uvod/listopad-1989/denni-situacni-zpravy/denni-situacni-zpravy-fmv/>

veřejného pořádku. Ti prý pouze ověřovali totožnost účastníků a okolo sto osob bylo předvoláno. O brutálním zásahu ani zmínka²⁰⁰.

²⁰⁰ Demontrace studentů. *Rudé právo*. 70(272), 1. Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1989/11/18>

5 Studentská stávka

Tak jako se nápad na uspořádání manifestace 17. listopadu zrodil ve více hlavách téměř současně, ani nápad studentské stávky nelze připsat jedné osobě. Brutální zásah na Národní třídě znamenal pro mnohé onen zlom, kdy už nešlo v současném stavu dál pokračovat. Ještě ten večer se sešli zástupci STISu v Obecním domě a rozhodli, že půjdou do stávky²⁰¹. V téměř stejnou chvíli o několik ulic dál se náhodně setkávali tři členové STUHY a utvrdili se v tom, že stávka je jedinou přijatelnou možností. Hned druhý den ráno započal víkend plný vcelku zmatených příprav. Studenti se sešli nejprve na DAMU, kde bylo rozhodnuto o konání stávky²⁰². Odpoledne se setkali studenti s herci a dalšími umělci v Realistickém divadle. Zde se shodli na týdenní protestní stávce, která měla vyvrcholit 27. listopadu dvouhodinovou generální stávkou. Zároveň v centru Prahy probíhaly další spontánní několika tisícové demonstrace²⁰³. Před samotným zahájením stávky zformulovali studenti *Prohlášení studentů pražských vysokých škol*. V něm ohlásili zahájení týdenní stávky a definovali deset požadavků. Mezi nimi bylo například ustavení nezávislé vyšetřovací komise, potrestání osob zodpovědných za rozpoutání masakru na Národní třídě, okamžité propuštění politických vězňů či zahájení dialogu. V desátém bodě vyzývali všechny občany k podpoře a účasti na generální stávce²⁰⁴. Okupační stávka vysokoškolských studentů mohla započít.

5.1 Stávkový výbor PedF

Ještě před vyhlášením celopražské vysokoškolské stávky bylo jasné, že na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy se stávkovat bude. Již tu noc se sešli někteří zástupci u Davida Litváka a domlouvali se na dalším postupu. Stávka by pravděpodobně započala i bez společného postupu s ostatními školami²⁰⁵. V prvních chvílích bylo vcelku složité se navzájem najít a zkoordinovat. V neděli 19. listopadu se několik studentů Pedagogické

²⁰¹ PAJEROVÁ, Monika. *Vezměte s sebou květinu!: deníky a vzpomínky z let 1980-1990*. Praha: Prostor, 2014, 249-250.

²⁰² BENDA, Marek, Martin BENDA, Martin KLÍMA, Pavel DOBROVSKÝ, Monika PAJEROVÁ, Šimon PÁNEK a Roman KŘÍŽ. *Studenti psali revoluci*. Praha: Univerzum, 1990, s. 30.

²⁰³ SUK, Jiří, František KOUDELKA a Jaroslav CUHRA. *Chronologie zániku komunistického režimu v Československu 1985-1990*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny, 1999, s. 98-99.

²⁰⁴ AUK, Fond Sběrka materiálů k 17. XI. 1989, PedF stávkový výbor XI-XII 1989.

²⁰⁵ Rozhovor s M. Semínem. In: VANĚK, Miroslav. *Sto studentských revolucí: studenti v období pádu komunismu – životopisná vyprávění*. Vydání druhé, rozšířené. Praha: Karolinum, 2019, s. 668-669.

fakulty zúčastnilo schůze na kolejích Větrník, kde vznikly základy Pražského koordinačního stávkového výboru vysokoškoláků. Dál už se jejich zájem přenesl především na vlastní fakultu. Toho dne večer před počátkem stávky se sešli převážně budoucí členové stávkového výboru PedF UK, aby si rozdělili úkoly na následující den. Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy se nacházela na třech různých místech, tudíž bylo potřeba svolat okupační stávku jen do jednoho místa. K tomuto účelu byla vybrána budova v ulici Magdalény Rettigové. Několik zástupců vyrazilo brzy ráno na autobusové nádraží na Florenci, ze kterého se jezdilo do Brandýsa nad Labem²⁰⁶. Zde zastavovali studenty chtějící odjet a podávali jim informace o zahájení stávky s žádostí o podporu. Další členové měli na starost třetí sídlo fakulty v Bohnicích. Nakonec se všichni sešli v hlavní budově, kde byla stávka oficiálně zahájena²⁰⁷.

Po vyhlášení stávky byl ve vestibulu fakulty přečten seznam členů stávkového výboru. Byl dán prostor pro vyjádření nespokojenosti se zvolenými osobami, ti však byli jednomyslně schválení²⁰⁸. Dále bylo přečteno *Prohlášení studentů Pedagogické fakulty UK*, ve kterém se připojují k výzvě pražských fakult a uvádějí, že budou vytrvávat ve stávce, dokud nebudou události 17. listopadu spravedlivě posouzeny. Zároveň jsou k podpoře vyzváni i učitelé PedF UK. Zajímavostí je, že v prvních návrzích prohlášení je zmíněn ještě mrtvý student Martin Šmíd²⁰⁹. Následně došlo k rozdělení jednotlivých funkcí. Michal Semín se stal jedním s mluvčím Akademického fóra a měl na starosti jednání s vedením²¹⁰. Byl to právě on, komu nakonec po pár dnech demonstrativně děkan Sýkora předal klíče od budovy²¹¹. David Litvák s Pavlem Gregorem se stali členy koordinačního stávkového výboru. Na venek zastupoval fakultu student prvního ročníku Martin Bláha. Ondřej Štindl s Monikou Fialovou koordinovali výjezdy. Další studenti měli na starost například propagaci, tiskové a rozmnožovací centrum či organizační zabezpečení. Důležité bylo také zajištění života na fakultě. Lukáš Rous tedy dohlížel na kuchyň, zdravotnice a hygienu²¹².

²⁰⁶ Zde probíhala velká část výuky.

²⁰⁷ Rozhovor s Ondřejem ŠTINDLEM (1966). Vedla Kristýna Cingrová, Praha 8.7.2020.

²⁰⁸ AUK, Fond Sběrka materiálů k 17. XI. 1989, PedF – Rádoby archiv.

²⁰⁹ Soukromý archiv Michala Semína, Prohlášení studentů Pedagogické fakulty UK.

²¹⁰ Tamtéž, Stávkový výbor.

²¹¹ Rozhovor s Michalem SEMÍNEM (1967). Vedla Kristýna Cingrová, Praha 9.7.2020.

²¹² Soukromý archiv Michala Semína, Stávkový výbor.

Jelikož nebyla na fakultě žádná větší a vhodnější místnost, probíhaly schůze v tehdejší tělocvičně²¹³. Účast studentů na okupační stávce byla poměrně vysoká a účastníci ji brali vážně. Našli se však i tací, co tento mimořádný stav využili jako dovolenou²¹⁴. Jelikož byla organizace stávky celkově náročná, byly vydány *Pokyny k zajištění bezpečnosti stávkujících a bezpečného průběhu*. Seznam obsahoval šestnáct bodů, dle kterých se měli studenti řídit²¹⁵. Byl vypracován nouzový telefonní seznam pro případ ozbrojeného napadení či obsazení budovy. Dále byl vytvořen *Pravděpodobný vývoj situace a případný program pro studenty pro příští dva měsíce*. V něm byly mimo jiné stanoveny i cíle celé okupační stávky a další organizační doporučení²¹⁶. Uspořádány byly i různé nabídky pomoci od širší veřejnosti. Jednalo se především o zapůjčování aut, přípravu jídla, zprostředkovávání kopírování, pomoc s překlady či zdravotnickou péčí²¹⁷. Občané mnohdy vypomáhali studentům také po finanční stránce²¹⁸.

Učitelé povětšinou zaujali velmi lhostejné stanovisko k událostem na Národní třídě. Stávka pro ně představovala pouze nepříjemnosti²¹⁹. Našly se však i výjimky. Mezi prvními se ke studentům přidal docent Dlouhý z katedry matematiky a obecně katedra výtvarné výchovy²²⁰. Několik zástupců stávkového výboru šlo oznámit počátek stávky děkanovi Sýkorovi. Ten reagoval samozřejmě nanejvýš rozhořčeně a obvinil studenty z pokusu o zničení socialistického režimu. Jedna ze studentek mu velice spontánně tento úmysl potvrdila²²¹. Následně vydal upozornění, že skupina studentů, která se prohlásila za tzv. stávkový výbor provozuje destruktivní činnost, která znemožňuje fungování na fakultě. Všechnu odpovědnost za anomálie v životě fakulty a případné škody na majetku v socialistickém vlastnictví nesou tedy oni²²². Druhý den 21. listopadu děkan zakázal vyvěšování jakýchkoliv materiálů v prostorách fakulty²²³ a v prohlášení dalšího dne

²¹³ Dnešní Aula.

²¹⁴ Rozhovor s Ondřejem ŠTINDLEM (1966). Vedla Kristýna Cingrová, Praha 8.7.2020.

²¹⁵ Soukromý archiv Michala Semína, *Pokyny k zajištění bezpečnosti stávkujících a bezpečného průběhu*.

²¹⁶ Tamtéž, *Pravděpodobný vývoj situace a případný program pro studenty pro příští dva měsíce*.

²¹⁷ AUK, Fond Sběrka materiálů k 17. XI. 1989, PedF – Rádoby archiv.

²¹⁸ Rozhovor s Ondřejem ŠTINDLEM (1966). Vedla Kristýna Cingrová, Praha 8.7.2020.

²¹⁹ Tamtéž.

²²⁰ Rozhovor s Michalem SEMÍNEM (1967). Vedla Kristýna Cingrová, Praha 9.7.2020.

²²¹ Rozhovor s Ondřejem ŠTINDLEM (1966). Vedla Kristýna Cingrová. Praha 8.7.2020.

²²² AUK, fond Sběrka dokumentů 1989-90, 1158/11.

²²³ Archiv Knihovny PedF UK, Listopad 1989 PedF UK, Diplomová práce Miloše Doležala: *Kronika listopadových událostí 1989 na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy*, 1990, s. 42.

kritizoval studenty za nedodržování zákazu, vyvolávání konfrontací a využívání nelegálních prostředků. Na závěr vyzýval studenty k dialogu²²⁴.

Dne 23. listopadu bylo uspořádáno shromáždění studentů s vedením fakulty v Modré posluchárně v Celetné ulici²²⁵. Ani to však nevedlo k rozumné domluvě s děkanem, a tak byl stávkovým výborem doručen dopis rektorovi Univerzity Karlovy s žádostí o odvolání profesora Miloslava Sýkory z funkce děkana Pedagogické fakulty UK. Dne 24. listopadu proběhl aktiv pracovníků Pedagogické fakulty a bylo vydáno stanovisko, ve kterém se přidali na stranu studentů²²⁶. Nakonec se na odstoupení Sýkory shodla i fakultní organizace SSM a on se tedy rozhodl odejít. Dne 28. listopadu zaslal rektorovi univerzity Zdeňku Čěškovi žádost o uvolnění a zároveň navrhl do funkce zastupujícího děkana dosavadního proděkana Pavla Beneše²²⁷. Ten vydal o dva dny později prohlášení, ve kterém oznamuje tři hlavní opatření svého dalšího postupu. Jednalo se o změnu ve struktuře a složení řídicích orgánů fakulty, reformu organizace studia a změnu v hodnocení studentů a pracovníků. K tomu se vázalo i zrušení všech kárných opatření v souvislosti s účastmi na demonstracích²²⁸. Beneš působil ve funkci do řádné volby děkana v lednu roku 1990 a následně dobrovolně odešel²²⁹, neboť byl pro studenty symbolem režimu²³⁰.

Důležitou roli při stávce sehrála katedra didaktické a výpočetní techniky. Jejím úkolem bylo centralizovat a aktualizovat informace o podnicích, které podporují studenty a zároveň se zapojí do generální stávky. Původně tento seznam tvořili i na DAMU, ale pro větší přehlednost se tento úkon přesunul pouze na pedagogickou fakultu²³¹. Právě mobilizace obyvatelstva prostřednictvím šíření informací do všech koutů republiky sehrála v sametové revoluci obrovský význam. Tato aktivita se se uchytila pod názvem „spanilé jízdy“ a spolu se studenty se na ní podíleli i herci a sportovci²³². Již od prvního dne stávky se začala sbírat

²²⁴ AUK, fond Sběrka dokumentů 1989-90, 2176/3.

²²⁵ Archiv Knihovny PedF UK, Listopad 1989 PedF UK, Diplomová práce Miloše Doležala: *Kronika listopadových událostí 1989 na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy*, 1990, s. 38.

²²⁶ Soukromý archiv Michala Semína, Stanovisko pracovníků PedF UK.

²²⁷ AUK, Fond Sběrka materiálů k 17. XI. 1989, PedF – Rádoby archiv.

²²⁸ Soukromý archiv Michala Semína, Prohlášení zastupujícího děkana Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy ze dne 30.11.1989.

²²⁹ Později se však na Pedagogickou fakultu UK vrátil a působí na ní do dnes.

²³⁰ Rozhovor s P. Benešem. In: ZIMA, Michal, ed. *17 fakult 17. listopadu: soubor unikátních rozhovorů věnovaný 30. výročí sametové revoluce*. Praha: Karolinum, 2019, s. 160-166.

²³¹ AUK, Fond Sběrka materiálů k 17. XI. 1989, PedF – Rádoby archiv.

²³² OTÁHAL, Milan. *Studenti a komunistická moc v českých zemích 1968-1989*. Praha: Dokořán, 2003, s. 149.

prohlášení, nejprve převážně z různých škol a následně všemožných podniků po celé republice²³³. K 25. listopadu seznam obsahoval přes šest set podporujících organizací a dalších třicet divadel²³⁴.

Dne 24. listopadu vznikla v prostředí Pedagogické fakulty UK Nezávislá vyšetřovací komise, složená ze zástupců studentů vysokých škol v Praze a Klubu právní podpory. Jedním z členů byl i Martin Bláha z Pedagogické fakulty. Důvodem k ustanovení komise byla nedůvěra v šetření Generální prokuratury České socialistické republiky v případě nezákonného jednání ze dne 17. listopadu. Komise si kladla za cíl shromáždit dostupné důkazy a přímá svědectví. Žádali proto případné svědky o poskytnutí výpovědí²³⁵. Byla navázaná spolupráce i s ostatními komisemi vzniklými na jiných fakultách. Další vyšetřování probíhalo mezi zdravotníky, kteří shromažďovali údaje o počtech zraněných účastníků demonstrace. Bylo zjištěno, že počty zraněných dle oficiálního tisku absolutně neodpovídají realitě. Nezávislé vyšetřovací komise se staly jakýmsi dohledem nad činností Parlamentní vyšetřovací komise v případě jejího pochybení²³⁶.

Další významnou aktivitou studentů Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy byla podpora a pomoc při vzniku Romské občanské iniciativy. Touto činností se zabývali především Pavel Hronek a Kateřina Sidonová. Organizace vznikla 21. listopadu a ve svém prvním prohlášení reagovala na brutální zásah bezpečnostních složek na Národní třídě. Dále byly podpořeny požadavky studentů a Občanského fóra. Po vzoru pražských Romů začala vznikat podobná uskupení po celé republice. Romská občanská iniciativa byla součástí koordináčního centra OF a v návrhu nové ústavy se s nimi počítalo jako s rovnoprávnou národností²³⁷. Studenti Pedagogické fakulty poskytovali prostor romské otázce v časopisu *Nezávislí*. Hojně bylo diskutováno vzdělávání romských dětí a možná reforma²³⁸. Romská iniciativa začala vydávat také vlastní časopis s názvem *romano lav*. Jeho tisk zajišťovala Kateřina Sidonová na Pedagogické fakultě²³⁹. Během stávků vznikly na fakultě také dvě

²³³ AUK, Fond Sběrka materiálů k 17. XI. 1989, PedF stávkový výbor XI-XII 1989.

²³⁴ Tamtéž, PedF – Rádoby archiv.

²³⁵ Tamtéž.

²³⁶ AUK, fond Sběrka materiálů k 17. XI. 1989, PedF – časopis Nezávislí.

²³⁷ Tamtéž, PedF – Rádoby archiv.

²³⁸ Tamtéž, PedF – časopis Nezávislí.

²³⁹ AUK, fond Sběrka dokumentů 1989-90, kart.14, 1099/10.

vzdělávací organizace, a to *Nezávislá univerzita* a *Nezávislá knihovna*. V knihovně měli studenti možnost nahlédnout do dlouho zakazovaných a nepřístupných děl mnoha autorů. K dispozici byly například spisy od Václava Havla, Franze Kafky či Josefa Škvoreckého. *Univerzita* pořádala přednášky se zajímavými osobnostmi na různá témata. Mezi přednášejícími se objevili například historik Jan Křen či signatář Charty 77 Daniel Kroupa²⁴⁰.

5.2 Akademické fórum PedF UK

Na základě aktivu pracovníku Pedagogické fakulty UK ze dne 24. listopadu bylo rozhodnuto o vzniku Akademického fóra²⁴¹. O dva dny později se fórum přihlásilo k programu Občanského fóra a vyjádřilo mu plnou podporu. Návrh na založení obsahoval prohlášení, že se má jednat o nezávislý samosprávný orgán zastupující názory učitelů i studentů PedF UK. Mezi základní obecné úkoly akademického fóra patřila oponentní funkce ve vztahu k výkonným orgánům fakulty, navazování komunikace s ostatními fakultami či školami nebo sledování situace ve školství a předkládání možných řešení. Na začátek bylo stanoveno šest základních neodkladných úkolů. Kromě organizačních úkonů jako samotné ustanovení AF a volba mluvčích, mezi ně patřilo například zavedení diskuse ohledně nového vysokoškolského zákona, řešení personálních změn na fakultě či koordinace další výuky. Zároveň bylo nutné oddělit vliv politických organizací na řízení fakulty²⁴².

Dne 30. listopadu 1989 proběhly volby, ve kterých si studenti i pedagogové zvolili mluvčí z řad studentů i pedagogů. Volební účast byla poměrně vysoká, odvolit přišlo téměř 1500 osob. Mezi studenty a pedagogy existovala parita, tudíž bylo na základě výsledků voleb určeno pět studentských zástupců a pět zástupců z pedagogického sboru²⁴³. Z řad studentů byl zvolen Michal Semín, David Litvák, Pavel Gregor, Jiří Jakubů a Margareta Šlemínová. V souvislosti s Akademickým forem vznikl i zpravodaj, který podával informace nejenom o veškerých aktivitách a usneseních fóra, ale i o širším politickém a společenském dění. AF pravidelně jednalo se zastupujícím děkanem i stávkovým výborem. Shodli se například na

²⁴⁰ Soukromý archiv Michala Semína, Zpravodaj AF z 8.12.1989.

²⁴¹ Archiv Knihovny PedF UK, Listopad 1989 PedF UK, Diplomová práce Miloše Doležala: *Kronika listopadových událostí 1989 na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy*, 1990, s. 39.

²⁴² AUK, Fond Sběrka materiálů k 17. XI. 1989, PedF – Rádoby archiv.

²⁴³ Parita mezi studenty a pedagogy v akademickém senátu na PedF UK funguje do dnes a jedná se již téměř o raritu.

konání řádných voleb děkana do konce dubna následujícího roku, přezkoumání všech kárných opatření za posledních pět let a také nucených odchodů učitelů za posledních dvacet let²⁴⁴. V této souvislosti byl vypracován seznam těchto pracovníků, který obsahoval jména jako Radim Palouš²⁴⁵ či Jiří Kotásek, který byl následně v lednu 1990 zvolen novým děkanem fakulty²⁴⁶. Práce Akademického fóra se zakládala na podnětech studentů a učitelů. K získání poznatků a návrhů byly pořádány diskusní kluby jednotlivých kateder. Zároveň vyzývali všechny prostřednictvím *Zpravodaje* ke spolupráci²⁴⁷. Jednání byla veřejná, konala se pravidelně každý den v ateliéru na katedře výtvarné výchovy a vítala každého, kdo měl zájem o další fungování fakulty²⁴⁸. Akademické fórum se tak během revoluce stalo jedním z rozhodujících orgánů na fakultě a jedná se o předchůdce dnešního Akademického senátu Pedagogické fakulty.

6 Nové začátky Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy

Začátkem prosince 1989 se Občanské fórum snažilo uklidnit veřejnost a snažili se přesvědčit studentské předáky, ať ukončí stávkou. Proti tomu se výrazně stavil Martin Mejstřík a považoval to za předčasné. Stávka by pravděpodobně byla ukončena, kdyby následně nedošlo k oznámení nové federální vlády ve složení patnácti komunistů a pěti zástupců ostatních stran a nestraníků. To vzbudilo obrovskou vlnu občanské nespokojenosti²⁴⁹. Tím bylo tedy rozhodnuto, stávka nadále pokračuje. Dne 10. prosince jmenoval Gustav Husák novou federální vládu a abdikoval, čímž se uvolnil post prezidenta²⁵⁰. Při řešení kandidatury nového nástupce byl brán ohled i na názor studentů²⁵¹. Ten nebyl zprvu vůbec jednoznačný. Kromě Václava Havla byli navrženi i další kandidáti Alexandr Dubček, Ladislav Adamec a Čestmír Císař²⁵². Obzvláště poslední kandidát představovat pro studenty jistou možnost. Na Pedagogické fakultě si sepsali klady a zápory jednotlivých kandidátů, a nakonec se rozhodli

²⁴⁴ Soukromý archiv Michala Semína, Zpravodaj AF.

²⁴⁵ Budoucí rektor Univerzity Karlovy (1990-1994).

²⁴⁶ Soukromý archiv Michala Semína, Seznam pracovníků PedF, kteří po r. 1968 museli odejít.

²⁴⁷ Tamtéž, Zpravodaj AF.

²⁴⁸ Tamtéž, Zpravodaj AF ze 7.12.1989.

²⁴⁹ SUK, Jiří. *Labyrintem revoluce: aktéři, zápletky a křížovatky jedné politické krize (od listopadu 1989 do června 1990)*. Vydání třetí. Praha: Prostor, 2020, s. 57-58.

²⁵⁰ Tamtéž, s. 488.

²⁵¹ OTÁHAL, Milan. *Studenti a komunistická moc v českých zemích 1968-1989*. Praha: Dokořán, 2003, s. 156.

²⁵² AUK, fond Sběrka dokumentů 1989-90, kart.14, 1097/10.

vyjádřit podporu Václavu Havlovi²⁵³. Podle Michala Semína to tehdy přesně odpovídalo jejich radikálním postojům. Chartista a disident se jevil jako nejlepší volba²⁵⁴. Obecně si Václav Havel získal podporu studentů při jeho návštěvě v divadle DISK²⁵⁵. Jeho následným zvolením 29. prosince 1989 oficiálně skončila sametová revoluce. Neznamenal to však konec revoluce a reforem pro republiku ani pro Pedagogickou fakultu Univerzity Karlovy.

Začátek nového desetiletí se nesl na Pedagogické fakultě ve znamení změn. V lednu 1990 proběhly demokratické volby nového děkana. Do druhého kola postoupil Jiří Kotásek a Pavel Beneš, který se však následně vzdal kandidatury ve prospěch svého protikandidáta a stal se proděkanem pro rozvoj a řízení²⁵⁶. Bylo však třeba zajistit i další personální změny. Díky listopadovým událostem se studenti zastoupení v Akademickém fóru dostali do pozice, kdy měli možnost o těchto změnách do jisté míry rozhodovat. Michal Semín na toto období nerad vzpomíná. Z pozice studentů jim nebylo nijak příjemné rozhodovat o tom, kdo smí a nesmí pokračovat v kariéře. Bylo jasné, že někteří skalní představitelé režimu musí fakultu opustit, ale nikdo neměl v plánu vyházet celý pedagogický sbor. Někteří však nabyli tohoto dojmu a snažili se studenty přesvědčit o svých kvalitách a ukázat se v lepším světle²⁵⁷.

Počátkem roku byly postupně vypisovány konkurzy na vedení jednotlivých kateder. Za některé kroky byly členové komisí kritizováni a obviňováni z prosazování vlastních zájmů²⁵⁸. Do konkurzu na vedoucího katedry pedagogiky se přihlásil i profesor Miloslav Sýkora. Na tuto skutečnost ihned reagovali členové stávkového výboru otevřeným dopisem, ve kterém uvedli, že si nepřejí jeho další působení na pedagogické fakultě a učiní proti tomu všechny potřebné kroky. Dopis byl ukončen slovy: „*Pravda a láska musí zvítězit nad lží a nenávistí. Pochopte to už konečně!*“²⁵⁹. Odpověď přišla okamžitě. Profesor Sýkora ve svém dopise popisoval, jak ve funkci děkana usilovně pracoval pro dobro studentů a oni se ho nyní

²⁵³ AUK, Fond Sbirka materiálů k 17. XI. 1989, PedF – Rádoby archiv.

²⁵⁴ Rozhovor s Michalem SEMÍNEM (1967). Vedla Kristýna Cingrová, Praha 9.7.2020.

²⁵⁵ PAJEROVÁ, Monika. *Vezměte s sebou květinu!: deníky a vzpomínky z let 1980-1990*. Praha: Prostor, 2014, s. 272-273.

²⁵⁶ Rozhovor s P. Benešem. In: ZIMA, Michal, ed. *17 fakult 17. listopadu: soubor unikátních rozhovorů věnovaný 30. výročí sametové revoluce*. Praha: Karolinum, 2019, s. 160-162.

²⁵⁷ Rozhovor s Michalem SEMÍNEM (1967). Vedla Kristýna Cingrová, Praha 9.7.2020.

²⁵⁸ Soukromý archiv Michala Semína, Otevřený dopis děkanovi PedF UK od Miroslava Bodláka ze dne 25.6.1990.

²⁵⁹ Tamtéž, Otevřený dopis M. Sýkorovi ze dne 23.2.1990.

snaží profesionálně i lidsky zničit²⁶⁰. Vzpomeňme si v této chvíli na kárné řízení z 13. listopadu 1989, povolání Veřejné bezpečnosti a následný dopis Miroslavu Štěpánovi o neúčinnosti zásahu policejních jednotek. Jak však uvedl Michal Semín, všechny tyto události jsou přesným svědectvím doby a lidských charakterů²⁶¹.

²⁶⁰ Tamtéž, Dopis studentům od M. Sýkory ze dne 23.2.1990.

²⁶¹ Rozhovor s Michalem SEMÍNEM (1967). Vedla Kristýna Cingrová, Praha 9.7.2020.

Závěr

Studentské hnutí v osmdesátých letech působilo jako jakýsi katalyzátor politických a společenských změn. Již v úvodu práce bylo zmíněno, že by bylo chybné, vzhledem ke kontextu mezinárodní situace, považovat studenty za strůjce celé sametové revoluce. V druhé polovině roku 1989 nebylo otázkou, zda komunistický režim padne, ale jakým způsobem k tomu dojde. V této chvíli se na scéně objevili mladí lidé, kteří dali události do pohybu a vytrhli společnost z jisté letargie. Tato zásluha by na jedné straně neměla být zveličována, ale zároveň by studentům neměla být odpírána. Za jejich vytrvalost a snahu proměnit společnost k lepšímu jim patří veliké díky. Dnes někteří tehdejší studentští vůdci nahlíží na pád komunistického režimu negativně a s jistou mírou zklamání. Oba oslovení narátoři však i s odstupem času pohlíží na studentskou stávku na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy pozitivně, i když některé své kroky nyní považují za naivní. Z jejich vyprávění byla cítit schopnost sebereflexe, avšak jak sami uvedli ani po více než třiceti letech by nic neměnili.

Tato práce si kladla za cíl popsat aktivity studentů Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy během zlomového roku 1989 a zasadit je do širšího kontextu studentského hnutí. Ukázalo se, že i když studenti z Pedagogické fakulty nestáli při sametové revoluci v čele koordinačního stávkového výboru vysokoškoláků a nevystupovali veřejně, rozhodně nepatřili mezi podporovatele komunistického režimu. V průběhu roku prokázali, že možná i více než jinde stáli o změny na fakultě i ve společnosti a hodlali za ně bojovat. Oproti jiným školám a fakultám nepanovala na Pedagogické fakultě při sametové revoluci tak smířlivá atmosféra. Pravděpodobně k tomu dopomohl i velice striktní přístup děkana Miloslava Sýkory a celkově nevyhovující poměry a úroveň výuky na škole. Důvodem, proč je v souvislosti se studentským hnutím Pedagogická fakulta částečně opomíjena může být i skutečnost, že se studenti během stávky opět soustředili především na fakultní problémy a veřejné vystupování přenechali jiným. To potvrzuje i fakt, že jako zástupce do koordinačního centra vysokoškoláků zvolili studenta prvního ročníku, který působil na škole teprve pár měsíců. Snaha o zlepšení poměrů na vlastní fakultě předčila všechny ostatní zájmy. Snad je i pro dnešní studenty vysoká škola, tak důležitou institucí, jakou byla před třiceti lety a pokud by bylo třeba spojili by se za lepší budoucnost.

Seznam pramenů a literatury

Archivní prameny

Archiv bezpečnostních složek (ABS)

- Denní situační zprávy FMV. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/uvod/listopad-1989/denni-situacni-zpravy/denni-situacni-zpravy-fmv/#listopad>
- Denní situační zprávy II. správy SNB. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/uvod/listopad-1989/denni-situacni-zpravy/denni-situacni-zpravy-ii-spravy-snb/>
- Rozkazy ministra vnitra z roku 1989. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/uvod/listopad-1989/ministerstvo-vnitra/rozkazy-ministra-vnitra-z-roku-1989/#>

Archiv Knihovny PedF UK

- Listopad 1989 PedF UK
- Diplomová práce Miloše Doležala: *Kronika listopadových událostí 1989 na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy*, 1990.

Archiv Univerzity Karlovy (AUK)

- Fond Sběrka dokumentů 1989-90
- Fond Sběrka materiálů k 17. XI. 1989

Soukromý archiv Michala Semína

Periodika

Rudé právo. ISSN 0032-6569. Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1989>

Interview

Rozhovor s Michalem SEMÍNEM (1967), účastníkem studentské stávkové akce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v roce 1989. Vedla Kristýna Cingrová, Praha 9.7.2020

Rozhovor s Ondřejem ŠTINDLEM (1966), účastníkem studentské stávkové akce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v roce 1989. Vedla Kristýna Cingrová, Praha 8.7.2020.

Použitá literatura

BEČVÁŘ, Jindřich a Jan HAVRÁNEK, POUSTA, Zdeněk, ed. *Dějiny Univerzity Karlovy. IV, 1918-1990*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-539-6.

BENDA, Marek, Martin BENDA, Martin KLÍMA, Pavel DOBROVSKÝ, Monika PAJEROVÁ, Šimon PÁNEK a Roman KŘÍŽ. *Studenti psali revoluci*. Praha: Univerzum, 1990. ISBN 80-85207-02-8.

BLAŽEK, Petr a Jaroslav PAŽOUT, ed. *Dominový efekt: opoziční hnutí v zemích střední Evropy a pád komunistických režimů v roce 1989*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd ČR, 2013. ISBN 978-80-7285-166-9.

BLAŽEK, Petr, ed. *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968-1989*. Praha: Dokořán, 2005. ISBN 80-7363-007-9.

GJURIČOVÁ, Adéla a Michal KOPEČEK, ed. *Kapitoly z dějin české demokracie po roce 1989*. Praha: Paseka, 2008. ISBN 978-80-7185-876-8.

HAVLÍK, Radomír a Jaroslav KOŤA. *Sociologie výchovy a školy*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0042-0.

HLUŠIČKOVÁ, Růžena a Milan OTÁHAL, ed. *Čas Demokratické iniciativy 1987-1990: (sborník dokumentů)*. Praha: Nadace Demokratické iniciativy pro kulturu a politiku, 1993.

KENNEY, Padraic. *Karneval revoluce: střední Evropa 1989*. Přeložila Petruška ŠUSTROVÁ. Praha: BB/art, 2005. ISBN 80-7341-562-3.

KRAPFL, James. *Revoluce s lidskou tváří: politika, kultura a společenství v Československu v letech 1989-1992*. Přeložila Andrea PATRASOVÁ. Praha: Rybka Publishers, 2016. ISBN 978-80-87950-23-4.

LEIKERT, Jozef. *Uloupené mládí: utrpení studentů z akce 17. listopad 1939 v koncentračním táboře Sachsenhausen*. Přeložila Miroslava POLÁKOVÁ. Praha: Academia, 2019. ISBN 978-80-200-2928-7.

MĚCHÝŘ, Jan. *Velký převrat či snad revoluce sametová?: několik informací, poznámek a komentářů o naší takřcečené něžné revoluci a jejích osudech : 1989-1992*. Praha: Progetto, 1999. ISBN 80-86366-00-6.

MEJSTRÍK, Martin. *Deník: řekněte jim, že sametová...* Druhé vydání, první v nakladatelství Galén. Praha: Galén, 2019. ISBN 978-80-7492-444-6.

NOVOTNÁ Eva, Jaroslav CUHRA a Marie NOVOTNÁ. *Albertov 1989: 20. výročí Sametové revoluce: katalog výstavy 17.11.2009-10.1.2010*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, 2009. ISBN 978-80-86561-39-4.

OTÁHAL, Milan a Miroslav VANĚK. *Sto studentských revolucí: studenti v období pádu komunismu – životopisná vyprávění*. Praha: Lidové noviny, 1999. ISBN 80-7106-337-1.

OTÁHAL, Milan a Zdeněk SLÁDEK, ed. *Deset pražských dnů: (17.-27. listopad 1989): dokumentace*. Praha: Academia, 1990. ISBN 80-200-0340-1.

OTÁHAL, Milan. *Studenti a komunistická moc v českých zemích 1968-1989*. Praha: Dokořán, 2003. Bod. ISBN 80-86569-52-7.

PAJEROVÁ, Monika. *Vezměte s sebou květinu!: deníky a vzpomínky z let 1980-1990*. Praha: Prostor, 2014. ISBN 978-80-7260-309-1.

PAŽOUT, Jaroslav. *Mocným navzdory: studentské hnutí v šedesátých letech 20. století*. Praha: Prostor, 2008. Obzor. ISBN 978-80-7260-186-8.

PETRÁŇ, Josef a Lydia PETRÁŇOVÁ. *Filozofové dělají revoluci: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy během komunistického experimentu (1948-1968-1989)*. Praha: Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-2994-0.

SUK, Jiří, František KOUDELKA a Jaroslav CUHRA. *Chronologie zániku komunistického režimu v Československu 1985-1990*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny, 1999. ISBN 80-85270-88-9.

SUK, Jiří. *Labyrintem revoluce: aktéři, zápletky a křížovatky jedné politické krize (od listopadu 1989 do června 1990)*. Vydání třetí. Praha: Prostor, 2020. Obzor. ISBN 978-80-7260-448-7.

VANĚK, Miroslav a Pavel MŮCKE. *Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie*. 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Karolinum, 2015. Orální historie a soudobé dějiny. ISBN 978-80-246-2931-5.

VANĚK, Miroslav. *Orální historie ve výzkumu soudobých dějin*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2004. Hlasy minulosti. ISBN 80-7285-045-8.

VANĚK, Miroslav. *Sto studentských revolucí: studenti v období pádu komunismu – životopisná vyprávění*. Vydání druhé, rozšířené. Praha: Karolinum, 2019. ISBN 978-80-246-4450-9.

VLADISLAV, Jan a Vilém PREČAN. *Horký leden 1989 v Československu: mimořádná publikace k znovuoobnovení časopisu Reportér*. Praha: Novinář, 1990. ISBN 80-7077-396-0.

ZIMA, Michal, ed. *17 fakult 17. listopadu: soubor unikátních rozhovorů věnovaný 30. výročí sametové revoluce*. Praha: Karolinum, 2019. ISBN 978-80-246-4472-1.

Elektronické zdroje

1989: *Gustáv Husák*. In: iRozhlas.cz [online]. © 1997–2016 Český rozhlas [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: <https://interaktivni.rozhlas.cz/prezidentske-projevy/#1989-husak>

Česká televize [online]. Česká televize: © 1996-2020 [cit. 2020-07-11]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/>.

České studentské revolty [dokumentární film]. Režie Olga SOMMEROVÁ. Česko, 2016. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11089222465-ceske-studentske-revolty/21656226551-ceske-studentske-revolty-80-leta/>

MŠMT: *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. MŠMT ©2013-2020 [cit. 2020-07-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/>

Sociologická encyklopedie [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2017 [cit. 2020-06-20]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/>

Univerzita Karlova v Praze, © 2020 [online]. Praha [cit. 2020-07-17]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/rezervace/rooms/view/31>

Seznam příloh

- Příloha č. 1: Dopis studentů Pedagogické fakulty rektorovi Univerzity Karlovy, 27.2.1989 (archiv Michala Semína)
- Příloha č. 2: Příspěvek Ondřeje Štindla na nástěnce v Brandýse nad Labem, duben 1989 (AUK)
- Příloha č. 3: Plakát oznamující konání studentského fóra, květen 1989 (AUK)
- Příloha č. 4: Dotazník studentského mínění na PedF UK, 1989 (AUK)
- Příloha č. 5: Pozvánka ke kárné komisi pro Michala Semína s originální obálkou, 24.10.1989 (archiv Michala Semína)
- Příloha č. 6: Plakát Vezmi si s sebou květinu, listopad 1989 (AUK)
- Příloha č. 7: Národní třída, 17. 11. 1989 (Archiv knihovny PedF UK)
- Příloha č. 8: Národní třída – manifestující, 17. 11. 1989 (Archiv knihovny PedF UK)
- Příloha č. 9: Návrh na prohlášení studentů PedF UK, listopad 1989 (archiv Michala Semína)
- Příloha č. 10: Prohlášení studentů PedF UK, listopad 1989 (AUK)
- Příloha č. 11: Shromáždění na schodech fakulty, 22.11.1989 (AUK – Nezávislí)
- Příloha č. 12: Shromáždění v tělocvičně – dnešní aula, listopad 1989 (Archiv knihovny PedF UK)
- Příloha č. 13: Shromáždění v tělocvičně, listopad 1989 (Archiv knihovny PedF UK)
- Příloha č. 14: Dnešní podoba auly (archiv autorky)
- Příloha č. 15: Vchod do budovy Magdalény Rettigové, listopad 1989 (AUK)
- Příloha č. 16: Vchod do budovy Magdalény Rettigové dnes (archiv autorky)
- Příloha č. 17: Ulice Magdalény Rettigové, listopad 1989 (Archiv knihovny PedF – Diplomová práce Miloše Doležala)
- Příloha č. 18: Ulice Magdalény Rettigové dnes (archiv autorky)
- Příloha č. 19: Shromáždění v modré posluchárně, 23.11.1989 (Archiv knihovny PedF)

Příloha č. 20: Modrá posluchárna v Celetné ulici dnes (Dostupné z: <https://is.cuni.cz/rezervace/rooms/view/31>)

Příloha č. 21: Výzva stávkového výboru, listopad 1989 (AUK)

Příloha č. 22: Stávka stále probíhá, listopad 1989 (AUK)

Příloha č. 23: Demonstrace na Václavském náměstí, listopad 1989 (Archiv knihovny PedF UK)

Příloha č. 24: Demonstrace na Václavském náměstí – Národní muzeum, listopad 1989 (Archiv knihovny PedF UK)

Příloha č. 25: Tiskové a rozmnožovací středisko PedF UK, listopad 1989 (Archiv knihovny PedF UK – Diplomová práce Miloše Doležala)

Příloha č. 26: Centralizace seznamu podniků, listopad 1989 (Archiv knihovny PedF UK – Diplomová práce Miloše Doležala)

Příloha č. 27: Plakát v metru, 27.11.1989 (Archiv knihovny PedF UK)

Příloha č. 28: Ruce PedF za stávku, listopad 1989 (Archiv knihovny PedF UK – Nezávislí)

Příloha č. 29: Letenská pláň, 27.11.1989 (Archiv knihovny PedF UK)

Příloha č. 30: Letenská pláň s výhledem na Pražský hrad, 27.11.1989 (Archiv knihovny PedF UK)

Příloha č. 31: První vydání časopisu Nezávislí (AUK – Nezávislí)

Příloha č. 32: Parte kabinetu marxismu leninismu v časopise Nezávislí (AUK – Nezávislí)

Příloha č. 33: Zadní strana časopisu Nezávislí, 22.12.1989 (Archiv knihovny PedF UK – Nezávislí)

Příloha č. 34: Studenti z Nezávislé vyšetřovací komise, prosinec 1989 (Archiv knihovny PedF UK)

Příloha č. 35: Studenti PedF UK podporují Romskou občanskou iniciativu (AUK)

Příloha č. 36: Časopis romano lav tisknutý na PedF UK (AUK)

Příloha č. 37: Zpravodaj Akademického fóra (archiv Michala Semína)

Příloha č. 38: Havel vs. Císař (AUK)

Příloha č. 39: Studenti podporují Václava Havla (AUK)

Příloha č. 40: Studenti PedF volí Václava Havla (AUK)

Příloha č. 41: Studenti podporují Havla (Archiv knihovny PedF UK)

Příloha č. 42: Plakát Havel na hrad (AUK)

Příloha č. 43: Dopis studentů Miloslavu Sýkorovi, 23.1.1990 (archiv Michala Semína)

Příloha č. 44: Dopis Miloslava Sýkory studentům, 23.1.1990 (archiv Michala Semína)

Příloha č. 45: Seznam členů stávkového výboru (archiv Michala Semína)

Příloha č. 46: Rádoby archiv – autentická krabice stávkového výboru (AUK)

Příloha č. 3: Plakát oznamující konání studentského fóra, květen 1989

10/6/89

4. studentské fórum
 se koná ve středu
3.5. v 18.00h. v Rettigové
 v č. P9 a bude se věno-
 vat stipendiím a učebním
plánům.

FV SSM

Příloha č. 4: Dotazník studentského mínění na PedF UK, 1989

Tento dotazník slouží k průzkumu "studentského mínění" na naší fakultě.
 Správné odpovědi zaškrtněte.

1/ pohlaví ... P... ročník ... I... dislokace/Rettigová/Svídnická/Branařka/

2/Jsi členem SSM nebo jiné společenské organizace? ANO... (F. SSM)

3/Co tě nejvíce zaujalo na životě a dění na fakultě? Životě mne v poslední době zaujalo jednoduše a přístup reálný vyučitelů ke studiu. Příklad jako na ZŠ, kde nad se životem musí stát s bitem, jinak z něj vyjde určitý větrou

4/Jsi spokojen s úrovní přednášek a seminářů? ano ne nevím

5/Jsi spokojen s sociálními podmínkami na fakultě?
 /koleje, dojíždění, rozvrh, vybavení učeben aj./
 celkem dobře v nadostátní /kulturní prostředí/ + staré WC hesčíř o kulturní a výpovědi
 výborně dobře

6/Znáš členy FV a SV SSM? ano/koho konkrétně? ne

7/Účastníš se akcí SSM/vyjma schůzí?
 pravidelně příležitostně vůbec ne

8/Jakou formu zastoupení studentů bys navrhol?
 a/SSM o/individuálně
b/ studentská samospráva a/ jiné (popr.)

9/Domníváš se, že úroveň a způsob informování o dění na fakultě
 dostatečný? ano ne naprosto neinformovanost
ne výpovědním

10/Jaké způsoby informování bys navrhol?
 a/ nástěnka a/ studentské fóra
b/ časopis e/ jiné
 c/ schůze SSM

Můžeš označit i více variant najednou.

11/Jaký problém/v souvislosti se studiem/ tě nyní nejvíce znepokojuje?
celý smysl mého studia, proč musím učitelovat

12/Na koho by ses obrátil s případnými studijními problémy?
nevím neznámí
2. etapa

13/Jakou činnost na fakultě bys přivítal?

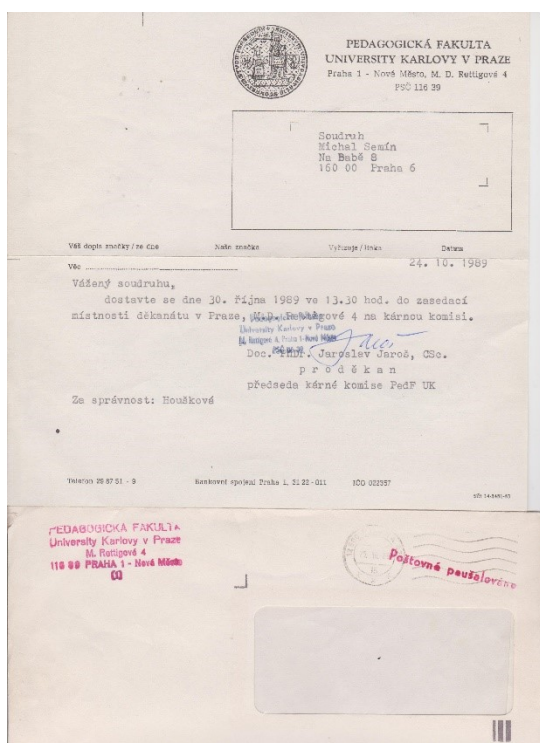
14/Jsi ochoten aktivně se účastnit života školy?
 /činnost zájmová, odborná a jiná/
nevím

15/Zajímají tě celkové výsledky ankety? Nejsem výsledky, ale také zda
se něco děje, kdo kdo
čemu!

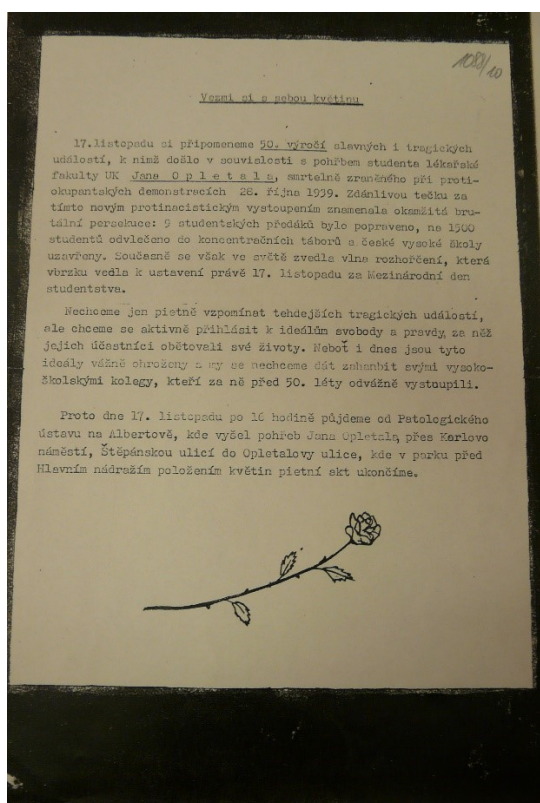
16/ Poznámky:

Tento dotazník je anonymní, je však možné se i podepsat.
U. Brabová

Příloha č. 5: Pozvánka ke kárné komisi pro Michala Semína s originální obálkou, 24.10.1989

Příloha č. 6: Plakát Vezmi si s sebou květinu, listopad 1989

Příloha č. 7: Národní třída, 17. 11. 1989

Příloha č. 8: Národní třída – manifestující, 17. 11. 1989

Příloha č. 9: Návrh na prohlášení studentů PedF UK, listopad 1989

PROHLÁŠENÍ STUDENTŮ PEDF UK

Při páté manifestaci připomínající studentské oběti z před 50 lety, se historie opakovala. Během nevidané brutálního zásahu policie vůči klidným mladým lidem byl ubit student u matematice byrokratické školy UK Martin Šmíd. 7. listopadu mu bylo 20 let. Byl zakřivený výsadkový jednotník, který ke svým nemilovaným cílovým ústředím k smrti.

Já neustále vyzývání ke klidu, práci a poctivému studiu. V naší zemi však zavládl hluboký neklid. Nedovedeme si proto představit, že bychom byli schopni jakéhokoliv smysluplného pracovního úsilí. Připojujeme se tímto k výzvě... pracující fakult k uspořádání stávkové akce a dožadujeme se spravedlivého posouzení těchto tragických hodin a dnů. Okupaci školy neukončíme. Zůstane v chodbách i učebnách, výuky se však neúčastníme.

Vyzýváme vyučující PedF UK k podpoře naší okupace školy.

~~Začínáme tímto k výzvě... pracující fakult k uspořádání stávkové akce a dožadujeme se spravedlivého posouzení těchto tragických hodin a dnů. Okupaci školy neukončíme. Zůstane v chodbách i učebnách, výuky se však neúčastníme.~~

Smrti ^{šmída} ~~šmída~~ ^{u nás není nic} ~~šmída~~ ^{chodby} ~~šmída~~ ^{učebny} ~~šmída~~ ^{neúčastníme!}

Studenti PedF UK

Příloha č. 10: Prohlášení studentů PedF UK, listopad 1989

PROHLÁŠENÍ STUDENTŮ PEDAGOGICKÉ FAKULTY UK

Při páté manifestaci připomínající studentské oběti z roku 1939, se historie opakovala. Během nevidané brutálního zásahu proti pokojným mladým lidem se příslušníci výsadkových jednotek a pohotovostního oddílu VB, dopustili sadistického násilí, důsledkem kterého došlo k četným vážným zraněním. Máme důvodné podezření, že svoji úlohu několik studentů zaplatilo dokonce svým životem.

Já neustále vyzývání ke klidu, práci a poctivému studiu. V naší zemi však zavládl hluboký neklid. Nedovedeme si proto představit, že bychom byli schopni jakéhokoliv smysluplného pracovního úsilí. Připojujeme se tímto k výzvě pražských fakult k uspořádání stávkové akce. Zůstaneme v chodbách i učebnách, výuky se však neúčastníme. Ukončení stávkové akce je podmíněno vyšetřením příčin výše uvedených událostí a odpovídajícím potrestáním vinníků.

Vyzýváme vyučující PedF UK k podpoře naší stávkové akce.

studenti PedF UK

Příloha č. 11: Shromáždění na schodech fakulty, 22.11.1989

Příloha č. 12: Shromáždění v tělocvičně – dnešní aula, listopad 1989

Příloha č. 13: Shromáždění v tělocvičně, listopad 1989

Příloha č. 14: Dnešní podoba auly

Příloha č. 15: Vchod do budovy Magdalény Rettigové, listopad 1989

Příloha č. 16: Vchod do budovy Magdalény Rettigové dnes

Příloha č. 17: Ulice Magdalény Rettigové, listopad 1989

Příloha č. 18: Ulice Magdalény Rettigové dnes

Příloha č. 19: Shromáždění v modré posluchárně, 23.11.1989

Příloha č. 20: Modrá posluchárna v Celetné ulici dnes

Příloha č. 21: Výzva stávkového výboru, listopad 1989

PŘÁTELE

Obracíme se na vás s naléhavou žádostí. Naší fakultě končí první týden stávky. Situace je velmi nejasná a v tuto chvíli vám nemůžeme zodpovědně říci, zda bude stávka pokračovat i v příštích týdnech. Aby naše úsilí neskončilo krachem, ohrožujícím samou podstatu naší národní existence, je třeba, aby byla udržena jednota mezi studenty a ostatními pracujícími, stejně jako studenty navzájem.

Proto vás prosíme, dostavte se nejpozději v pondělí do budovy PedF UK v Rettigově ulici.

Stávkový výbor

Příloha č. 22: Stávka stále probíhá, listopad 1989

- 7 -

Výzva ke studentům
a pedagogům PedF UK

Upozorňujeme podle přechodu
studenty a pedagogy ~~že~~ stávka
stále probíhá!
STÁVKA STÁLE PROBIHA!

Zápovědy aml sborníky se
nekonají!

Příloha č. 23: Demonstrace na Václavském náměstí, listopad 1989

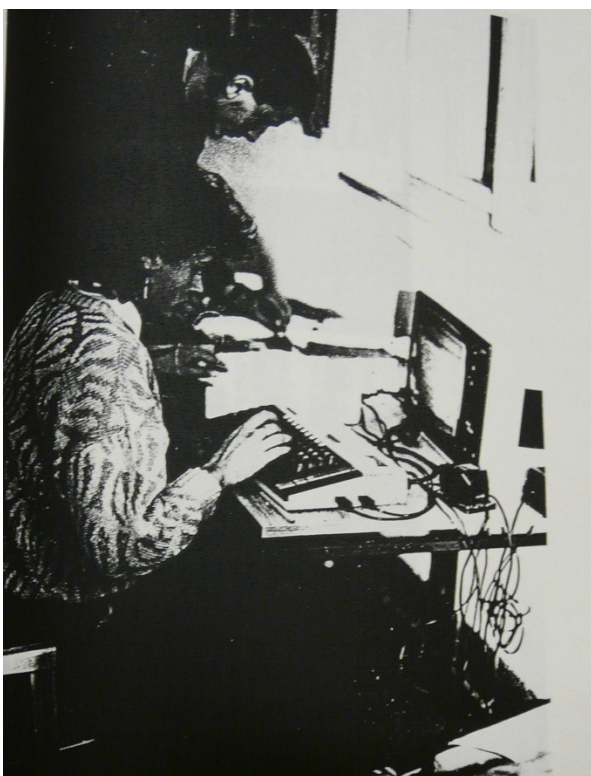
Příloha č. 24: Demonstrace na Václavském náměstí – Národní muzeum, listopad 1989

Příloha č. 25: Tiskové a rozmnožovací středisko PedF UK, listopad 1989

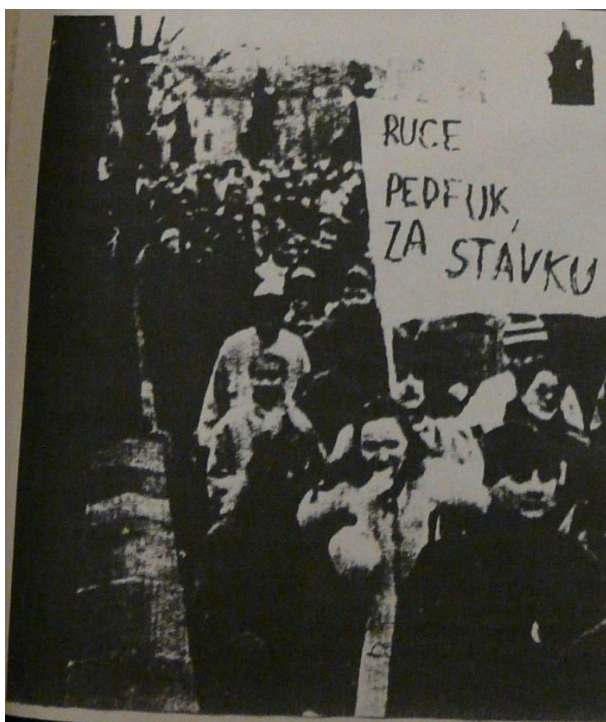
Příloha č. 26: Centralizace seznamu podniků, listopad 1989

Příloha č. 27: Plakát v metru, 27.11.1989

Příloha č. 28: Ruce PedF za stávkou, listopad 1989

Příloha č. 29: Letenská pláň, 27.11.1989

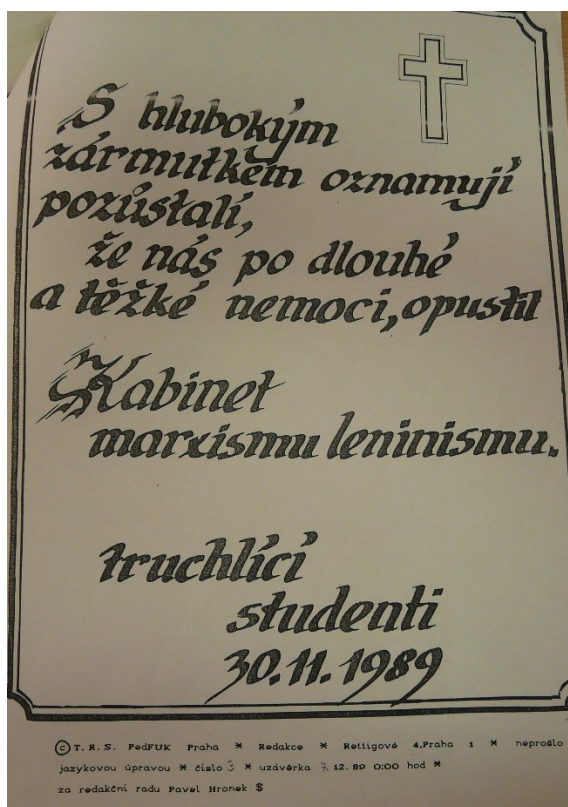
Příloha č. 30: Letenská pláň s výhledem na Pražský hrad, 27.11.1989

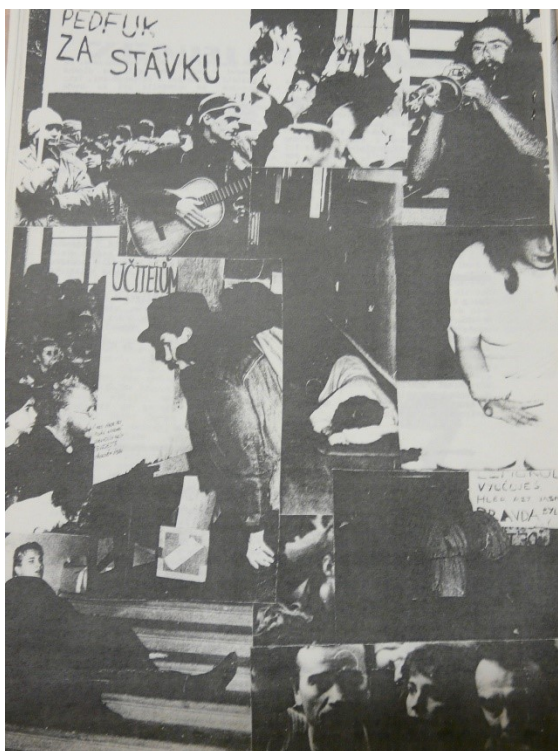
Příloha č. 31: První vydání časopisu Nezávislí

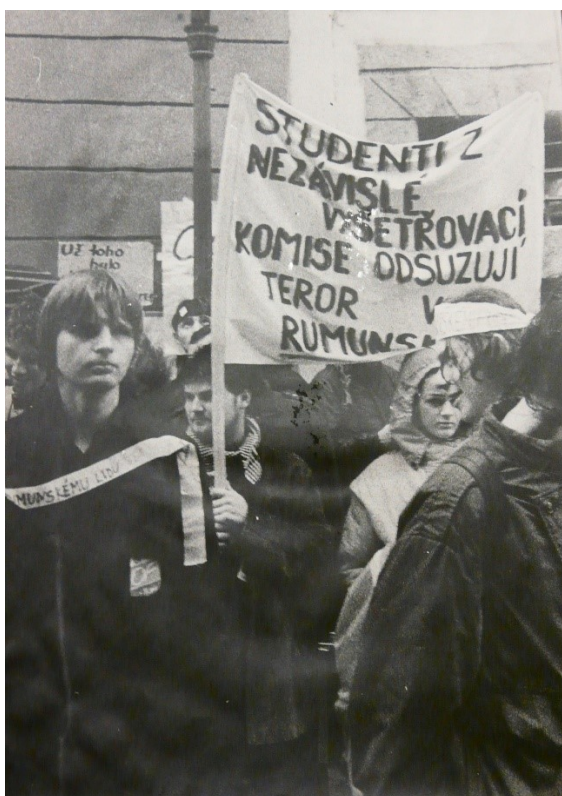
Příloha č. 32: Parte kabinetu marxismu leninismu v časopise Nezávislí

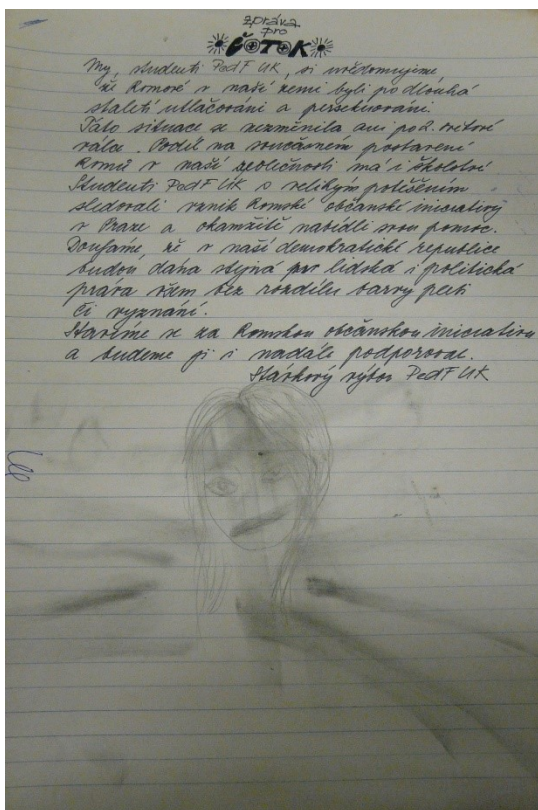
Příloha č. 33: Zadní strana časopisu Nezávislí, 22.12.1989

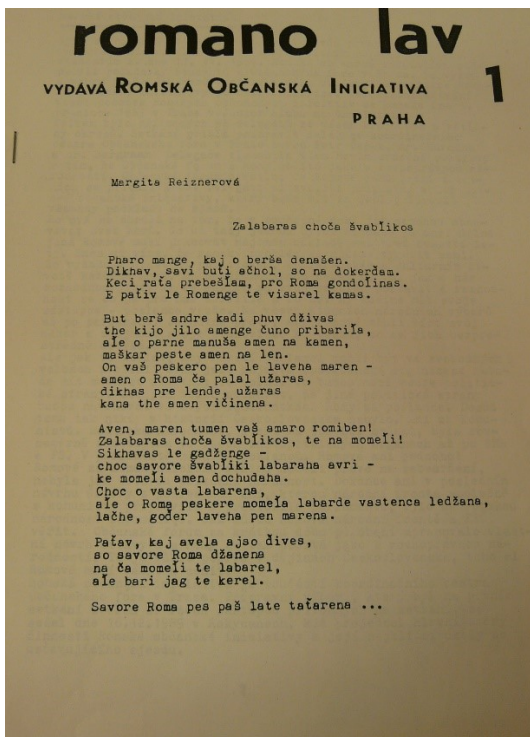
Příloha č. 34: Studenti z Nezávislé vyšetřovací komise, prosinec 1989

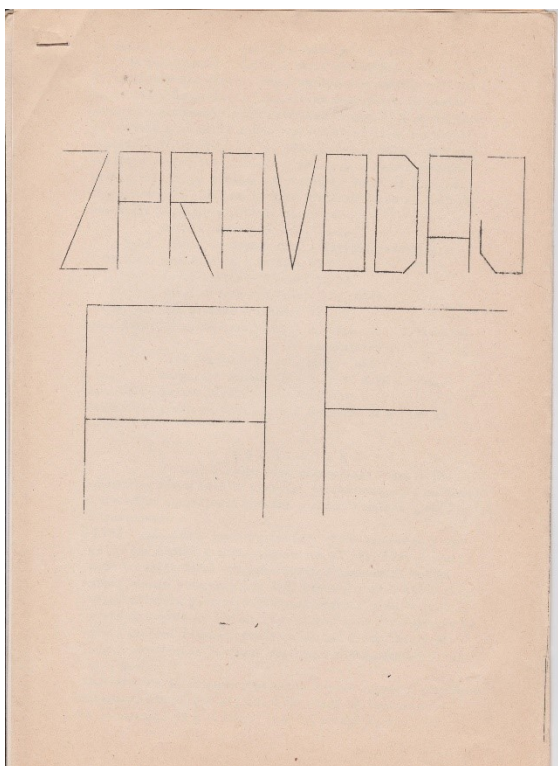
Příloha č. 35: Studenti PedF UK podporují Romskou občanskou iniciativu

Příloha č. 36: Časopis romano lav tisknutý na PedF UK

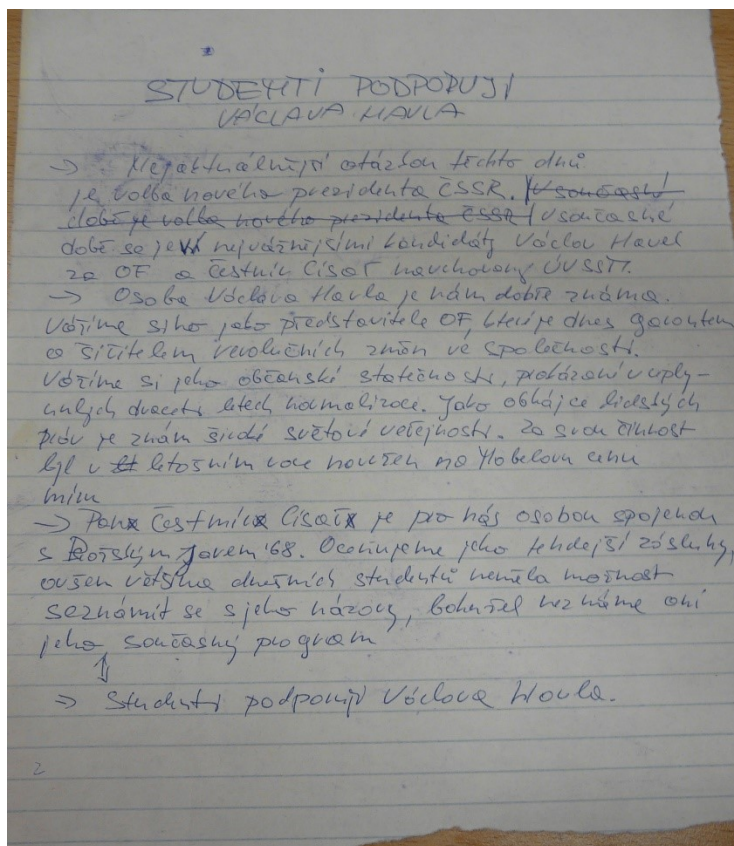
Příloha č. 37: Zpravodaj Akademického fóra

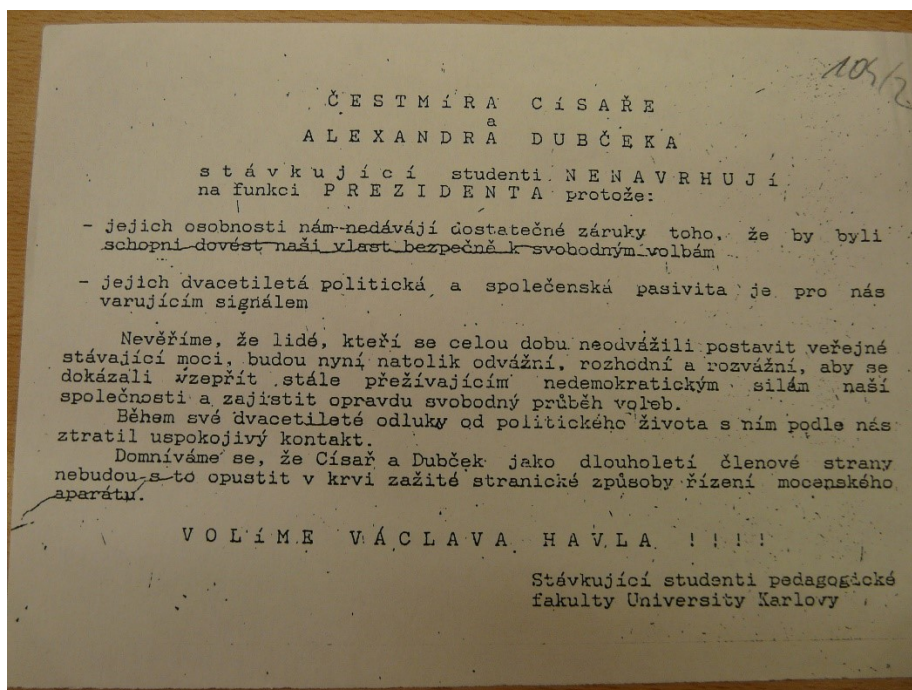
Příloha č. 38: Havel vs. Císař

Havel	Císař
Bez politické příslušnosti	Člen KSČ od 1945 do 1969 do svého vyloučení 1969
Kandidát OF - OF vstupuje všechny struktury naší společnosti představitel všech struktur naší společnosti. OF - garant a nositel životel revoluční proměny v ČSSR	Kandidát UVSSP - UVSSP konkurovat představitel, konkurovat ktej sotva může v populárně a důvě Konkurovat OF Proměny za svatý, ^{neprá-} na jejích na jejích se se konkurovat konkurovat našev
to obě fóra, které ne podpoř - ušetř k	UVSSP -

Příloha č. 39: Studenti podporují Václava Havla

Příloha č. 40: Studenti PedF volí Václava Havla

Příloha č. 41: Studenti podporují Havla

Příloha č. 42: Plakát Havel na hrad

Příloha č. 43: Dopis studentů Miloslavu Sýkorovi, 23.1.1990

23.1.1990

Pane profesore,

Jak je vám jistě známo, nedochází v naší zemi jen k nějakému vylepšování dosavadního politického systému, ale k jeho nahrazení systémem podstatně spravedlivějším, to jest takovým, jenž by byl založen na principech svobodné občanské společnosti. Tento model bude nutné prosadit do všech úrovní společenského života, tedy i do života vysokých škol.

Dozvěděli jsme se, že hodláte kandidovat na místo vedoucího katedry pedagogiky. Nepřekvapilo by nás, kdybyste to myslel zcela vážně. Stejně tak by nás nepřekvapilo, kdybyste se /opět se vší vážností/ pokoušel /zpočátku třebaš neviditelně/ nově nabyté svobody akademické půdy potlačovat. Nikdy nezapomeneme na váš výrok pronesený na shromáždění studentů při kárném, politicky motivovaném, řízení se třemi studenty z doby těsně před listopadovým zlomem: "Ve jménu akademických svobod - opusťte budovu fakulty! Neučinite-li tak do deseti minut, požádám VB o zásah". Vámi často vyvolávaná atmosféra strachu, kterou jste se svými fakultními služebníčky pečlivě udržoval, se stále výrazněji projevovala atomizací našeho akademického společenství.

Jsme přesvědčeni, že vás z vašeho policejního způsobu vedení fakulty /včetně jednání se svými kolegy i se studenty/ tato nenásilná revoluce nevyválčila. Vzhledem k tomu, že jste nebyl pouhým přihlížejícím cílem k nedávno probíhajícím represím, nýbrž jejich nezapomenutelným vykonavatelem /k čemuž je nespočetně dokladů/, vám sdělujeme, že podnikneme všechny potřebné kroky k tomu, abychom se na akademické půdě již vícekrát nepotkali. Budete-li si to vykládat jinak, než že si nepřejeme vaše další působení na Ped F UK, tak se hluboce mýlíte.

Pravda a láska musí zvítězit nad lží a nenávistí.
Pochopte to už konečně!

Za stávkový výbor:

Příloha č. 44: Dopis Miloslava Sýkory studentům, 23.1.1990

Studentům V Praze 23. února 1990
I. Němečkové, P. Šmejkalovi
a dalším

Vážení studenti,

ze slov Vašeho otevřeného dopisu mi jde mráz po zádech. Právě pro Vás jsem intenzivně pracoval jako učitel i jako děkan. Právě Vy jste svým přístupem k práci, svými pochybnostmi i svým zájmem dělali mé činnosti smysl. Dnes jste přesvědčení, že jsem váš největší nepřítel a že vaše "vítězství" bude dovršeno a štěstí naplněno mým lidským i profesionálním zničením. Buďte tedy šťastni, berte si štěstí plnými rukama. Přeji Vám, abyste toto přesvědčení obhájili před svým svědomím ještě po letech a abyste se ze svých činů mohli ještě po letech radovat, neboť dějiny jsou spravedlivé.

Omlouvám se Vám, že se nebudu zabývat každou větou Vašeho otevřeného dopisu. Většinou jsem odpovídající otázky mnohokrát vysvětlil. Nejsem si jist, zda má smysl znovu vykládat pravdu lidem předem přesvědčeným o opeku.

Přeji Vám úspěchy ve studiu i v životě.

M. Sýkora
Prof. PhDr. Miloslav Sýkora, CSc

Příloha č. 45: Seznam členů stávkového výboru

STÁVKOVÝ VÝBOR	
Michal Semín	mluvčí akademického fóra, pořádá přednášky na nezávislé univerzitě, jedná s vedením
David Litvák	člen koordináčního stávkového výboru, mluvčí akademického fóra, jedná s vedením
Martin Bláha	spejání na Lidové noviny, člen NVK, kontakt na přednášející na nezávislé univerzitě
Lukáš Rous	kontakt s MŠMT organizační zabezpečení života na fakultě/kuchyně, zdravotnice, hygiena/
Michal Vybíral	výjezd, úo ZŠ / ZŠ Slovackého- Svaz učitelů/ finance, organizace práva/vrátnice, námitka/
Pavel Gregor	mluvčí akademického fóra, člen koordináčního stávkového výboru, řešení dislokační problematiky /UVKŠ/ jedná s vedením
Vít Klimeš	organizační zabezpečení
Tomáš Valík	
Láďa Soukup	organizace výjezdů, kontakt s podniky
Karolína Fabelová	propagace, telefonistka
Izabela Sobková	
Kateřina Sidonová	kronika/PUJAK/, telefonistka/TRS/
Jan Zuzka	člen NVK, vysokoškolský zákon /koordináční komise/
Jiří Jakubů	mluvčí akademického fóra, nezávislá knihovna
Veronika Václavová	tiskové rozhovory středisko
Pavel Hronák	
Ondřej Štíhl	výjezdy
Monika Fialová	
Margareta Šlemánová	mluvčí akademického fóra, koncepční a dislokační problémy
Alena Andryšová	
Petr	

Příloha č. 46: Rádoby archiv – autentická krabice stávkového výboru

